

SLOVENSKI UČITELJ

**GLASILO KATOLIŠKIH
VZGOJITELJEV IN
SLOMŠKOVE DRUŽBE
V LJUBLJANI**

LETO XLIV - 1943-XXI

1-2-3

»Slovenski učitelj« izhaja mesečno • Uredništvo in uprava je v Ljubljani, ulica 3. maja št. 10 • Članke in dopise sprejemajo uredniki: za srednje šole dr. Jože Lovrenčič, profesor na učiteljskiču, za meščanske šole dr. Vinko Brumen, profesor meščanske šole na Viču, za ljudske šole Štrukelj Ivan, šolski nadzornik v pokoju v Ljubljani (Ulica 3. maja) • Izdajatelj in lastnik je Slomškova družba v Ljubljani • Odgovorni urednik Ivan Štrukelj • Tiska Ljudska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič)

Vsebina 1., 2. in 3. štev.: Za uvod v novi letnik (dr. Gregorij Rožman, škof ljubljanski). — Pozdravna beseda kat. vzgojiteljem srednjih in meščanskih šol pod skupnim krovom »Slovenskega učitelja«. — Prof. Lojze Potočnik: Družinska vzgoja. — Dr. Anton Breznik: Ljubi bližnjega kakor sam sebe. — Dr. Vinko Brumen: O višji ali visoki pedagoški šoli. — Dr. K. Ozvald: Kako da sem duhovno rasel. — Blaže in Nežika v nedeljski šoli. — Franjo Čiček: Okolje delavskega otroka. — Bajc Maks. — Žerjav Janez: Govor ob pogrebu Mare Pirčeve, dne 27. decembra 1942. — Krista Hafner: Šolarska knjižnica. — Književne vesti.

Poročilo z občnega zbora Slomškove družbe za leto 1942

Občni zbor se je vršil 28. decembra 1942 v Akademskem domu v Ljubljani. Ob 8. uri so se udeležili zborovalci sv. maše, ki jo je daroval g. A. Čadež, duhovni svetnik in odbornik Slomškove družbe. Po maši so se zbrali člani v Akademskem domu, kjer se je vršil občni zbor po členu 18, družbenih pravil. Predsednik je v svojem poročilu navajal in podčrtaval ideje, ki so vodile glavni odbor pri delu v težkih časovnih razmerah. Te ideje so bile: krščanske, pedagoške, socialne in organizatorne. Brez krščanskih načel ni rešitve za narod. Krščanska načela vzgajajo značaje. Najboljši vzgojni činitelji so zgledi. Mladino je vzgajati za naravno in nadnaravno življenje. Pri tem delu naj vodi učitelje krščanska ljubezen. Socialno delo je v časih, ki jih preživljamo, potrebno za mladino in stanovske tovariše; ne smemo se mu odtegovati. Odtegovati se ne smemo tudi organizatornemu delu, ki je nujno v sedanjih časih. Iz poročila t a j n i c e omenimo: Število podružnic se od lanskega leta ni spremenilo, tudi število članov je ostalo isto (400) kot lansko leto. Glavni odbor je imel redne mesečne seje in odseki glavnega odbora so se zbirali k sestankom. Bolj bi lahko delala in se gibal tudi ljubljanska podružnica, če bi imela nekoliko več agilnejših odbornikov. »Slovenskega učitelja« smo mogli izdajati zaradi nerednega vplačevanja naročnine le v zmanjšanem obsegu. »Vrtec« smo izdajali redno, toda tudi v nekoliko skrčeni obliki. Izdali smo tudi eno mladinsko knjižico »Mladina poje«, v kateri je 72 pesmi, ki jih mladina lahko poje v šoli in izven šole. Če večje delo ni mogoče, je vendar treba storiti vse, kar zahteva trenutek za vzgojo mladine. Oprijeti se je vsake možne prilike, ki se nam nudi. Slomškarji in Slomškarice naj ne opuste nobene verske prilike v vzgoji mladine, zato naj navajajo mladino zlasti k raznim pobožnostim, ki jih Cerkev vpeljuje. Geslo našega vzornika je bilo: Bog, Cerkev, mladina — naj bo to geslo tudi naš!

Iz blagajniškega poročila ne bomo navajali števil, povemo le, da izdatki presegajo pasiva. Blagajniku smo naročili, da izterja zaostale dolgove: naročnino in članarino naj spravi v ravnovesje. Brez reda v blagajniških poslih, ki ga neredni plačniki povzročajo, ni mogoče nadaljnje poslovanje!

Knjižničar se je pritoževal, da knjižnice tudi letos še ni mogel urediti zaradi tega, ker nima potrebne omare. Omare mu pa odbor ni mogel preskrbeti zaradi finančnih neprilik. Urednik glasila je omenjal težave, ki jih ima pri urejanju lista, vendar je bilo njegovo poročilo še optimistično in dokaj zadovoljivo. Oglašajo se novi sotrudniki, le prostora je premalo. Najvažnejši del pa je sklep občnega zbora, da se list preusmeri v skupno glasilo za vse katoliške vzgojitelje. Doslej je veljal le bolj ljudskim šolam, poslej pa bo služil tudi gimnazijam, meščanskim in ljudskim šolam. Za vsako kategorijo šol je določiti posebnega urednika, kar se je že tudi zgodilo. (Glej prvo stran ovitka.)

(Nadaljevanje na III. strani ovitka.)

Slovenski Učitelj

GLASILO KATOLIŠKIH VZGOJITELJEV IN SLOMŠKOVE DRUŽBE

LETO XLIV

V LJUBLJANI 10. MARCA 1943-XXI

ŠTEV. 1-2-3

ZA UVOD V NOVI LETNIK

Zamisel, da postane Slovenski Učitelj glasilo vseh katoliških vzgojiteljev, toplo pozdravljam. Zdi se mi prav posrečena in koristna.

Verujemo, da je Bog človeka ustvaril po svoji podobi, zato nam je jasno, da more pravilna vzgoja imeti le ta edini namen, izluščiti to podobo božjo v gojencu tako, da zavestno ravna kot podoba božja; očistiti jo vsega, kar jo iz posledic izvirnega greha zakriva in kvari, da se podoba božja v vsej lepoti in popolnosti pokaže v vsem življenju, individualnem in občestvenem, v vseh življenjskih odnosih do članov družine, do naroda in do človeštva. Človek, v katerem je izoblikovana podoba božja v čisti stvarnosti — naravna in nadnaravna podoba božja — je v pravem pomenu besede plemenit, vzoren izraz človeka, kakršnega si je zamislil Stvarnik v svoji modrosti in ljubezni.

Da se doseže ta vzgojni cilj, ki je truda res vreden, je potrebno sodelovanje vseh vzgojiteljev od ljudske do najvišje šole, da se vrši vzgoja organično v isto smer, k istemu cilju. Torej je treba, da so vzgojitelji med seboj v zvezi in skupno razpravljajo probleme celotne vzgoje z zrelišča krščanske resnice — vsaj skupno glasilo naj bi bila ta potrebna vez.

Božjo podobo v našem narodu kvari marsikaka napaka — kakor pač ima človeški rod skupno dediščino prvih staršev, padlih v nepokorščino do Stvarnika — a najznačilnejša napaka, ki je vir drugim, se mi zdi neka srčna surovost, brezobzirnost, ki ji časovne razmere omogočajo bohotno rast, da grozi prerasti in zadušiti dobre kali v mladih dušah. To spoznanje, ki mi po resnem opazovanju in razmišljanju postaja vedno jasnejše, potrjujejo sodbe dobrohotnih in nevtralnih tujcev, ki kaj kmalu v našem javnem in poljavnem življenju, ki ga imajo priložnost opazovati, z neko boleščjo ugotovijo pomanjkanje one pazljive obzirnosti, ki skuša bližnjemu delo in življenje olajšati, one olikanosti, ki je najlepši izraz resnične preprostosti, one plemenite dostojnosti, ki ni hlinjena, ampak cvet notranje kreposti in prijaznosti iz globoke krščanske ljubezni, one pomagajoče

pripravljenosti, ki napravi sožitje v narodni družini pri vseh razlikah ne samo znosno, temveč naravnost prijetno. Z eno besedo: nimamo dovolj krščanske plemenitosti duha in srca — ali s tujo besedo: krščanskega gentlemanstva.

Kako velika vzgojna naloga stoji pred nami! Velika in težka, zato naj napore katoliških vzgojiteljev spremlja božji blagoslov!

+ *Gregorij Rožman*

škof ljubljanski.

Pozdravna beseda kat. vzgojiteljem srednjih in meščanskih šol pod skupnim krovom »Slovenskega Učitelja«

Ob vstopu »Slovenskega Učitelja« v 44. leto so se ljubljanskim učiteljem katoliškega mišljenja pridružili tudi gg. profesorji in učitelji srednjih in meščanskih šol. To nas, ljudske učitelje, silno veseli, zato brate v stanu in poklicu srčno pozdravljamo pod skupnim krovom »Slovenskega Učitelja«.

V združitve so nas privedle resda težke vzgojne razmere, ki so zavladele v naši pokrajini in ki kličejo po nujni odpomoci! Vsi moramo na krov, da rešimo krščanske vzgojne ideale. Korenine največjega zla tičijo v napačni vzgoji. Vzgajajo pa: družina, šola, cerkev, družba — z vso literarno kulturo. Žal, da imamo nekaj družin, zlasti delavskih in meščanskih, v katerih se opuščajo vsi lepi krščanski vzgojni običaji, da imamo šole, v katerih se delo katoliških veroučiteljev celo razdira, podira in prezira, da se ne gleda, če mladina obiskuje službe božje, da se družba ne meni dovolj za šolsko vzgojo in jo le prevečkrat omalovažuje s smešenjem reda in discipline, da se dajejo mladini knjige, v katerih se mladini kaže razrvano življenje. Vse to nam kliče: Nazaj s katoliško vzgojo, ki jo še vse pošteno katoliško ljudstvo želi in odobrava. Če je bila katoliška vzgoja dobra skozi 18 stoletij, tedaj nam ne kaže nič drugega kot to, da se je zopet oprimemo z vso dušo. Najvažnejše vzgojno sredstvo pa je zgled. Najlepši in najpopolnejši vzgojni zgled pa nam je dal Zveličar sam. Svojemu apostolskemu seminarju je celo rekel: »Zgled sem vam dal, da bi delali tudi vi, kakor sem vam jaz storil.« Ta Učenikov zgled nam je vzeti v posnemanje pri vzgoji. Vzamemo si ga lahko prav vsi: od otroške vrtnarice tja do univerzitetnega profesorja. Jezus je upošteval vse človeške dobe. Glede otrok je celo zagrozil: »Glejte, da ne

boste zaničevali katerega teh malih, zakaj povem vam, da njih angeli gledajo obličje mojega Očeta, ki je v nebesih.« Tudi je ukazal: »Pustite male k meni priti, ker njih je nebeško kraljestvo.« Povedal je tudi, kaj čaka vse one, ki male pohujšajo. Ljubil pa je tudi dečke, ljubil mladeniče, jih ozdravljaj in celo obujal od smrti. Za vse ljudstvo pa se je dal celo križati. Postavil nam je vzgojni cilj: Voditi vse kvišku — k Bogu! Za tem ciljem moramo tudi mi učitelji vseh kategorij. Gg. profesorji in učitelji meščanskih šol naj nadaljujejo na temelju, ki ga postavijo starši in učitelji ljudskih šol. Temelj, traverze, beton — to je naše delo, stene, stropi, streha — pa vaše, gg. profesorji in učitelji meščanskih šol. Prvo vino gre v les, pravi pregovor. To se tolmači psihološko tako, da so prvi vtisi najmočnejši in najtrajnejši. Držijo prav tja do hladnega groba in čez, posebno tedaj, če je vzgoja vseh činiteljev harmonična. Končam in kličem z devizo: Magister vester unus est Christus! To geslo nam bodi vodilo pri vsem našem vzajemnem pedagoškem delu! Živeli bratje v Kristusu! Po tej poti naprej v blagor izročene nam mladine! Z nami bo Bog in njegova pomoč! Z nami bo tudi vse pošteno katoliško ljudstvo.

Prof. Lojze Potočnik

Družinska vzgoja

I.

Družina kot vzgojni činitelj vobče.

Kriza, ki je zajela vse človekovo duhovno življenje in zavzema, namesto da bi popustila, vedno širše področje in človeka vedno bolj razjeda, je zajela tudi družino, osnovno in najpomembnejšo družabno in vzgojno ustanovo človeštva. Zato ni čudno, da je med najvažnejšimi vzgojnimi vprašanji današnjega časa tudi vprašanje izboljšanja družinske vzgoje. Pričujoči sestavek hoče prispevati k rešitvi tega vprašanja le nekaj misli.

Najprej, kaj je družina in kakšna je njena vzgojna naloga.

Družina velja že od nekdaj za najodličnejšo družabno ustanovo, kar jih je človeštvo sploh kdaj premoglo. Sestavljajo jo oče in mati ter njuni otroci. Med seboj jih veže prirodna in duhovna vez. Take vezi ne nahajamo pri nobeni drugi družabni ustanovi. Vprav zato je družina temeljna in najpomembnejša družabna ustanova in najplodovitejša med vsemi družabnimi ustanovami.

V družini je vir vsega človeštva. V njej se življenje poraja in v njej se v glavnem tudi odigrava. Pa tudi za vse tisto življenje, ki ga človek preživlja izven družine, je družinsko življenje prva in najboljša osnova, in to kar z dveh vidikov. Prvič razvojni in življenjsko, saj daje človeku najpriljubljenejši in najzlahtnejše pobude za vse njegovo delo izven družine, drugič pa kot činitelj, ki more slehernega edino pravilno usmerjati v vsem njegovem družinskem in izven-družinskem življenju. Zato je razumljivo, zakaj je Bog družino posebej posvetil že s prvimi starši in zakaj ji je naš Odrešenik dal zakramentalno podlago. Prav tako je jasno, zakaj so ji zaradi njenega izrednega mesta in pomena posvečali posebno skrb in posebno pozornost vsi narodi v vseh časih, pa naj so imeli nizko ali visoko kulturo.

Družina je hkrati prirodna in duhovna skupnost ljudi. Je hkrati občestvo. Razen krvi in drugih prirodnosti veže družinske ude skupno duhovno življenje, ki je glavni usmerjevalec njihove duhovne rasti in njihovega družinskega duha in ki nastaja brez vsakega nasilja. Le skupno duhovno življenje je nadalje tudi tisto, kar ustvarja iz družinske skupnosti pravi dom, dom, kjer vlada resnično duhovno veselje, kjer se počutijo vsi udje kot nerazdružljiva celota, taka celota, da vedo v vsakem primeru vsi le za eno in da ravno tako tudi v vsakem primeru vsi delajo le za eno. Družinskega duha ustvarjata najprej oče in mati, pozneje pa lahko tudi otroci. Saj tudi starši ob svojih otrocih duhovno rastejo.

Iz teh razlogov je družina zelo pomemben vzgojni činitelj. Družina je hkrati učilnica in vzgojevalnica. Ali ne prejme otrok osnovnega znanja, ki ga prinese v šolo, že v domači hiši? Le nadaljnje izobraževanje je več ali manj prevzela šola, potem ko družina tega sama ni več zmogla. Ni pa mogla šola prevzeti vsega vzgojnega dela, ki ga je opravljala družina že od začetka, in to zlasti ne najvažnejšega družinskega vzgojnega dela, to je: vzgajanja v ožjem pomenu besede. Družino kot učilnico je še mogoče do določene mere kako nadomestiti, ni je pa mogoče v pravem pomenu besede kot vzgojevalnico. Slednja naloga ji namreč gre v vseh časih že po njenem »naravnem pravu«. Pravico in dolžnost, vzgajati svoje otroke, je dobila družina neposredno od Boga. Vendar pa pri tem ni neomejena, saj je podrejena končnemu človekovemu smotru, ki je nadnaraven in onostranski.

Vzgajanje je v družini dvojno: nenamensko in namensko. Nenamenski del predstavlja ves družinski milje, namenski in zavestni del pa vse namensko in zavestno vzgajanje staršev oz. posameznih družinskih udov. Ako je oboje v skladu, je družinska vzgoja s svojim vzgojnim miljejem vred prava velesila, njen vzgojni vpliv pa navadno odločilen za vse otrokovo poznejše življenje. Kako ne, saj otrok vsrkava očetovo in materino osebnost, njihovo mišljenje, navade, družinske običaje itd. tako rekoč z vsemi svojimi čuti, z očmi in ušesi.

Če govorimo v sodobnem vzgojeslovju o vzgoji, tedaj ne mislimo več samo na нравno ali versko ali hkrati na verskonravno vzgojo, marveč tudi na družabno, resnicoljubno, lepočutno, domoljubno, rodoljubno, delavnostno, telesno in gospodarsko vzgojo. Zmotno bi bilo, ako bi mislili, da se vzgajanje v družini omejuje samo na нравno ali versko ali hkrati na verskonravno vzgojo. Ta vrsta vzgajanja je sicer za vzgojo otrok najpomembnejša in med ostalimi vrstami vzgajanja najbolj značilna, vendar ne edina vrsta vzgajanj v družini.

Oglejmo si sedaj družino kot vzgojni činitelj glede na njena vzgojna področja, in to v njeni idealni luči, a tudi v luči raznih njenih napak.

Vzgojna področja družine ter vir dobre in slabe družinske vzgoje.

Ko govorimo o družini kot vzgojnem činitelju, se moramo zavedati, da je družina že po svoji naravi družabna ustanova. Zato vzgaja najprej družabno. Njeno družabno vzgajanje utegne biti najzlahtnejše, ako se čutijo posamezni družinski udje tako navezani drug na drugega, da se brezpogojno podrejajo težnjam celote. V idealni družini, kakršna je bila n. pr. nazareška, namreč ni iskanja lastnega zadovoljstva in zadovoljevanja, sebičnosti, izrabljanja skupnosti itd. Zavest skupnosti nagiblje družinske ude k zavesti vseh njihovih dolžnosti. Vsi vedo le za eno, vsi delajo le za eno. Brezmejno si zaupajo in so si zvesti do zadnjega diha. Nič jih ne more razdvojiti. A temelj vseh teh njihovih medsebojnih vezi je duhovna ljubezen, ki je prvi in najboljši pogoj za vsako resnično pravilno družabno življenje, ljubezen, ki je v družini še prav posebej podkrepljena — namreč s prirodnimi vezmi — in ki

edina omogoča družinskim udom doprinasanje tolikih in tako težkih osebnih žrtev in samopremaževanj, kakor jih večkrat neusmiljeno terja resnično doživeto družinsko življenje. Vprav zaradi tega je družina, ki je res vzorna, človeku najboljši usmerjevalec v resnično družabno sožitje. Le ona more v pravem pomenu besede vzbuditi resnično ljubezen in spoštovanje do vsakega človeka, čut dolžnosti do bližnjega in družbe, notranjo potrebo po delu in žrtvah za sočloveka in družbo in vse ostale notranje nagibe, ki so neobhodno potrebni za pravilno sožitje človeštva.

Danes se je družina v marsičem oddaljila od tega svojega ideala. V marsikateri družini ni prave ljubezni in pravega spoštovanja med možem in ženo ter njunimi otroki. Posamezni njeni udje iščejo svojega lastnega ugodja, zadovoljstva, samozadovoljevanja itd. Skrb za soude jim ni prva in najvažnejša stvar. Posamezni udje si premalo zaupajo. Samo nekaj zgledov! Če n. pr. hčerka pričakuje pismo, ga že naprej prepoveduje brati ostalim družinskim udom. Oče in mati si večkrat nista edina v osnovnih življenjskih naziranjih in glede vzgoje otrok. Često se dogaja, da mati drži s hčera, oče s sinovi itd. Starši se večkrat prepirajo vpricho otrok. Včasih se celo tako daleč spozabljajo, da dovoljujejo, odobravajo, ali morda celo sami navajajo svoje otroke, da napadajo ali očeta ali mater. Takih žalostnih pojavov je danes mnogo po naših družinah. Ne bomo jih več naštevati. Lepo je sicer, ako si posamezni družinski udje zaupajo tudi svoje napake. Tako tudi mora biti. Ni pa prav, ako jih pri tem mine vsak ozir in vsako spoštovanje.

Sadovi takega nezdravega družinskega življenja se danes že močno kažejo tudi v življenju družbe. Samo družina je najboljša osnova in vir vsakega pravega in zdravega življenjskega in družabnega reda. Zato je tudi razumljivo, zakaj se je z razkrojem družine začela razkrajati tudi družba. Ozdravljenje družbe je edino v povrnitvi pristnega družinskega življenja. Vsaka druga rešitev je namreč več ali manj umetna, prisiljena in kratkotrajna.

Zdravo družinsko življenje, ki je najnaravnejši vir pravih odnosov med ljudmi, ni samo najboljši pogoj za pravilno družabno vzgojo, marveč tudi za vso ostalo vzgojo v družini.

Samo tam, kjer vlada zdravo družinsko življenje, je doma prava нравstvena vzgoja. Spoštovanje sočloveka in pripravljenost za žrtve zanj sta večkrat vezani z velikim samopremaževanjem in odpovedovanjem na eni strani, na drugi pa ob občutju tuje osebnosti tudi z občutjem svoje lastne osebnosti. Ob tem se vsak človek notranje dviga in notranje, duhovno spopolnjuje. Vsa dobra dela, ki jih vrši, postajajo vedno bolj njegova osebna potreba. Njegovo življenje postaja vedno bolj zgledno, čisto in krepostno. Njegove нравne vrline, kakor so n. pr. dobrot, pravičnost, usmiljenost, darežljivost, čistost itd., postajajo v njem vedno bolj posebljene.

Drugače je z нравstveno vzgojo v družinah, kjer ne vladajo zdravi družabni odnosi. Saj tam, kjer ni pravega občutja celote, ni pravega občutja raznih dolžnosti. Udje take družine нравno vedno bolj propadajo. Namesto da bi postajali нравno vedno boljši, postajajo vedno slabši. Njihova medsebojna ljubezen in spoštovanje vedno bolj pešata, raste pa zato njihovo hrepenenje po samozadovoljevanju lastnih — včasih tudi neodkritih — teženj in nagibov, osebno, koristolovstvo, hinavščina, ošabnost, lakomnost, prevzetnost, omalovaževanje, podcenjevanje in zaničevanje drugih ljudi itd. Namesto da bi se človek vedno bolj očiščeval in izkristalizoval, postaja vedno bolj brezličen, robat in razbrzdan.

V mnogih naših družinah je vedno več нравno slabih vzgojnih vplivov, in to zlasti tam, kjer niti starši sami ne znajo нравno pravilno živeti. Koliko staršev se ne zna obvladovati ne v enem ne v drugem, in to niti v prisotnosti svojih otrok. Kolikokrat se smešijo нравne čednosti in нравna dejanja, ako pa že ne

to, se pa omalovažujejo in podcenjujejo. Kako slabo vpliva to na нравno vzgojo otrok in na нравni nivo celotne družine in posredno na družbo samo, kažejo številni sodobni pojavi po posameznih družinah in v družbi sami.

Družina, v kateri vlada odkrito medsebojno zaupanje, je najboljša vzgojevalnica resnicoljubja. V taki družini je resnica ena izmed največjih vrednot, dasi je mogoče v danem primeru trpka. Izoblikovanja značaja si ne moremo misliti brez nje. Še več! Resnicoljubje, ki se ga je kdo navzel v svojih otroških letih v varstvu svojih staršev, ni odločilno samo za vse njegovo poznejše osebno življenje, marveč tudi za vse njegovo poznejše kulturno prizadevanje.

Danes v mnogih naših družinah nimamo več tako cvetočega resnicoljubja. Starši si celo sami marsikaj prikrivajo, ali zaradi tega, ker niso dovolj dovtetni za resnico, ali zaradi tega, ker skrivajo svoje drugo življenje. V takih družinah se v otrocih ne more vzbujati čut resnicoljubja. Nekateri starši se celo tako daleč spozabljajo, da se ne zadovoljujejo samo s tem, da lažnivost dopuščajo, marveč svoje otroke celo neposredno ali posredno k njej navajajo. Takih družin ni tako malo. Pomislimo samo na dejstvo, koliko laži se danes raznaša o raznih stvareh celo v tako imenovanih boljših družinah, in to celo namenoma. Kako naj potem taka družina vzgaja k resnicoljubju!

Družina, ki živi po zgledu nazareške, je ognjišče pristnega krščanskega življenja. Ob iskrenem in globokem verskem življenju staršev se versko oplajajo tudi njihovi otroci. Ko pridejo taki otroci v šolo, prinesejo s seboj najpotrebnejše versko znanje in najpotrebnejšo versko vzgojo. Zanimajo se za verske resnice, radi obiskujejo službo božjo, zavzemajo se za verske navade v družini in izven nje, ogrevajo se za skupno družinsko molitev itd. Starši ne prestando bede nad verskim življenjem svojih otrok. Na vsak škodljiv vpliv budno pazijo. Skrbe pa tudi, da se v njihovih otrocih vzbujajo samostojne verske pobude. Hrepenenje po Bogu in združitev z Njim sta jim najvišja vrednota.

Pomen resnične verske vzgoje pa ni samo v tem. Je mnogo širši. Saj se otrokom ob vzbujanju religioznih kreposti, kakor so n. pr. pobožnost, strah božji, veselje do molitve, težnja po združitvi z Bogom itd., krepi tudi: resnicoljubnost, ki je neobhodni pogoj za sleherno krepost, sramežljivost, ki je najboljši pogoj za čistost, brez katere si ne moremo misliti prave vernosti, in pokorščina, ki uravnava zlasti otrokovo razmerje do vzgojitelja in do Boga.

Prava družinska verska vzgoja je nadalje osnovnega pomena za vzgojo otrokovega značaja. Kajti otroci, ki so bili versko vzgojeni, ohranijo navadno tudi v svojem poznejšem življenju versko prepričanje. Razni versko vzgojni vplivi sežejo namreč globoko v dušo mladega človeka. Če kdaj zabrede v kake verske dvome, mu le-ti samo pripomorejo, da se ob razmišljanju razni njegovi verski pojmi le še bolj razčistijo in da se tudi sam versko le še bolj utrdi.

Z versko vzgojo je menda najslabše po mnogih naših družinah, in to zlasti po mestih, trgih in večjih industrijskih središčih, kjer bi prav za prav moralo biti najbolje spričo višje izobrazbe ljudstva. Tod se ni nobeno naziranje tako razbohotilo kakor vprav naziranje, da je vera zgolj zasebna zadeva posameznika. Kako ne, saj si lahko z njim vsakdo najbolje opravičuje svojo versko mlačnost in brezbriznost. Kdo mu kaj more! Prav po sofistovski! Človek sam naj bo neomejen sodnik v verskih zadevah! Da! In koliko ljudi danes javno blati verske svetinje! Koliko staršev naravnost odvrča svoje otroke od Cerkve in vsega, kar je v zvezi z verskim življenjem! Menda še ni bilo toliko sovraštva do verskega življenja, kot ga je vprav danes. Niti do nedolžnih otrok ni ozira. Kam je privedla ta protiverska gonja po družinah in izven nje, najlepše kaže današnji čas. Ko bi bilo drugače, bi ne bilo toliko razrvanosti in neznačajnosti! Ker ni resničnega strahu božjega, tudi vse ostalo нравno, družabno, resnicoljubno... življenje nima pravega smisla in prave opore. Saj je le resnično versko življenje

ono, ki daje pravi smisel vsakemu človekovemu življenju, vsemu njegovemu prizadevanju. Zato je resnično versko življenje za človeka vir vsega dobrega, brezversko pa vir vsega zlega.

Versko vzgojenemu človeku je najvišja vrednota svetost, združitev z Bogom, popolnost, bogopodobnost, zgled pa drugi Kristus. A versko nevzgojenemu človeku je življenje zgolj boj za obstanek, samo neprestana borba. Njegovo življenje nima pravega smisla. Povsod mu zija naproti obup. Neuravnovešenost je najznačilnejša stran njegovega notranjega nastrojenja.

Pogubnih posledic »svobodne« vzgoje se še vse premalo zavedamo. Iz tega, da je verska vzgoja najboljša osnova za vso ostalo vzgojo, saj ima svoje poročstvo v večnostnih načelih, v Bogu samem, je tudi razvidno, da ne more biti za človeka pogubnejše vzgoje, kot je brezverska vzgoja. Kako zaslepljeni so vsi tisti, ki protiversko vzgajajo, se niti sami ne zavedajo. Ko bi se jim kdaj oči odprle, bi se naravnost zgrozili nad svojim početjem. Kakšna odgovornost pred Bogom in pred ljudmi!

Prava verska vzgoja je možna le v družini. Le tu je najplodovitejša, najpristronejša in najobčutljivejša. Zato je Cerkev v vseh časih budno bedela nad družino in najodločneje nastopala zoper vsako njeno oskrumbo.

A prvi pogoj, da se bo verska vzgoja v družinah zboljšala, je, da bo vera prenehala biti »zasebna zadeva«, kakor hočejo nekateri. Saj to ne more biti niti po svojem notranjem ustroju niti po svojem življenjskem pomenu za vse človekovo življenje in za ves zdrav razvoj družbe.

Zgledna družina vsebuje še več zlahtnih sokov. V njej je med drugim tudi vir resničnega domoljubja in rodoljubja, ki ne more nikjer drugje pognati tako živih korenin kot ravno v družini. Pristno družinsko življenje predstavlja tudi velik del resničnega domoljubnega in rodoljubnega življenja.

V zgledni družini imajo posamezni njeni udje svoje najtoplejše ognjišče. Nikjer se ne počutijo tako doma. Ta posebna čustva, ki jih vežejo na dom, jih tako vežejo z njihovo rodno grudo, da se ne morejo od nje odtrgati. Rajši žrtvujejo svoje življenje kakor svojo rodno grudo. Dom jim predstavlja svetinjo, ki si je ne puste poteptati.

S tem, da so popustile pristne vezi v mnogih naših družinah, je popustila tudi pristna ljubezen in neomajna zvestoba do doma in do rodne grude. Od tod tudi dejstvo, da domotožje, in to zlasti po mestih, trgih in drugih večjih krajih, ni več tako nepreboljiva zadeva, kot je bila svoje dni n. pr. za kakega kmečkega človeka, ki je bil tudi takrat s svojo rodno grudo neprimerno tesneje povezan kakor kak meščan. Od tod tudi nezdrav pojav v našem narodnem organizmu, da kmečko ljudstvo tako sili v mesto.

Isto je z rodoljubjem. Dokler je bilo družinsko življenje trdnejše, je bilo več smisla za odkrito, naravno in neprisiljeno rodoljubje. Kje se je naša narodna pesem toliko prepevala, kje se je naše narodno blago (pripovedke, bajke, basni, šege, navade, običaji vseh vrst itd.) tako ohranjalo in kje je naš narod črpal toliko svoje narodne pristnosti kakor vprav v svojih družinah? Da danes ni več tako, je med drugim tudi vzrok v popuščanju resnično pristnega družinskega življenja. Ko bi se zopet začeli zavedati vsega tega, bi naše matere zopet začele prepevati ob zibelkah svojih otrok razne naše narodne pesmi, dedje in babice pa pripovedovati svojim vnukom in vnukinjam razne naše narodne pripovedke, bajke, basni, reke itd.

Zgledno družinsko življenje ima svoj pomen tudi za lepотно vzgojo. V družini, ki zgledno živi, sta doma pesem in smisel za red in lepoto doma. Pristna ljubezen namreč velevala družinskim udom, da si svoj dom tudi vnanje oplešujejo in da si svoje vsakdanje skrbi lajšajo s prepevanjem pesmi. Nagibov za resnično lepočutje ne manjka v pristno doživljajoči družini.

Drugače je pa v družinah, kjer popuščajo njene medsebojne vezi. Da danes mnogi nimajo n. pr. posluha itd., je med drugim vzrok v propadanju družinskega življenja. Saj je s propadanjem družinskega življenja med drugim tudi vedno bolj izumirala pesem, vedno bolj pešal smisel za olepševanje doma. Sicer je pa to v skladu z osnovnim človekovim nastrojenjem, da ima namreč vsakdo za svoj dom tem več smisla, čim gorkejši je.

V dobi telesne vzgoje ne smemo pozabiti, da je vir zdrave telesne vzgoje vprav v zgledni družini. V taki družini gre tako za dušni kakor za telesni blagor posameznih družinskih udov. Skrb za telesno zdravje in za zdrav telesni razvoj ji je življenjsko pomembna vrednota. V družinah, kjer ni pravega družinskega življenja, te skrbi ni, vsaj v toliki meri ne. Zdravo družinsko življenje ne pozna mehkužnosti, poležavanja, posedanja, čakanja, kdaj bo koža kje kaj zbolelo itd. — stvari, ki jih danes v toliki meri srečavamo po številnih naših družinah, dasi se na drugi strani toliko goji šport. V zdravih družinah se ljudje gibljejo in se vsestransko — z delom in športom — utrjujejo.

Končno naj še omenimo, da so zgledne družine najboljše osnova za pravo gospodarsko življenje in delavnost.

V družinah, v katerih vladajo najboljši odnosi, čutijo posamezni udje svojo notranjo potrebo in dolžnost, da je treba skrbeti za razna neobhodna življenjska sredstva, da bi mogli čim primerneje in čim udobneje živeti. Vse to ude družine samo po sebi nagiblje k varčnosti in k skrbi za pametno gospodarsko ureditev celotnega družinskega življenja. Kjer ni pristnih odnosov med družinskimi udi, tam tudi ni pravega soglasja in prave enotne usmerjenosti med njimi. A tam, kjer ni pravega smisla za skupnost, tudi ni pravega smisla za zdravo družinsko gospodarstvo. To se pozna danes že v vsem izvendružinskem gospodarstvu.

Čujmo, kako smo glede prave gospodarske vzgoje nazadovali! V polpretekli dobi je poznala vsaka družina samo eno družinsko blagajno. Kar je kateri izmed družinskih udov kakor koli prigospodaril ozir. zaslužil, je šlo vse v skupno blagajno. Ob njej se je vse družinsko življenje gospodarsko osredotočevalo in iz nje so prejemale vsi družinski udje za svoje življenjske potrebe. A danes hoče imeti vsak svojo blagajno, svoje gospodarstvo. Še več! Celo neodvisen hoče biti in se prav nič ozirati na potrebe ostalih. Zanj je najvažnejše njegovo lastno zadovoljevanje.

To je huda napaka, ki je sad nezdrave družinske gospodarske vzgoje. V zdravi družini niti danes nimamo kaj takega. Sem spada tudi razsipavanje posameznih družinskih udov številnih naših družin.

Niti prava delavnost ljudi ne more nikjer drugje pognati boljših korenin kakor vprav v zgledni družini. Kjer se čutijo družinski udje kot nedeljiva celota, čutijo tudi potrebo, da se žrtvujejo drug za drugega in da smotno delajo drug za drugega. Smotno delo jim je notranja potreba. Od tod tudi njihovo pravilno vrednotenje dela, njihov smisel za delo in njihovo spoštovanje vsakega dela. Nobeno opravilo jim ni človeka ne vredno, vsak stan ima svojo veljavo in vsak človek je vreden svoje časti. Lenobe in brezdolja ne poznajo. Sama pridnost jih je.

Dasi je dobilo v današnji dobi delo posebno veljavo, vendar ni pri vseh slojih pravega vrednotenja dela. Tudi tega je med drugim vzrok propadanje družinskega življenja. Ko bi bilo v mnogih naših družinah boljše družinsko življenje, bi marsikdo bolje in pravilneje vrednotil delo. Obžalovanja vredni so predvsem primeri, ko v kakih družinah podcenjujejo ročno delo in ročnega delavca, ko n. pr. otroci starem velevalo, naj jim to in to naredi, sami pa lenuharijo itd. Takih nezdravih pojavov ni malo pri nas. Vzrok je v pomanjkanju prave vzgoje k delavnosti.

To so v glavnem vidiki, po katerih lahko več ali manj vsaka družina vzgaja. Poudariti je pa treba pri tem, da so razna doživetja, ki jih dobivajo po-

samezni družinski udje, samo najboljši pogoj, da lahko svoje življenje preusmerijo, ne pa že dokončna vzgoja sama.

Na drugi strani kažejo vsi ti vidiki, kako pomemben vzgojni činitelj je družina za celokupno človekovo družinsko in izvendružinsko življenje in da je samo v povrnitvi zdravega družinskega življenja edino pravilna pot k rešitvi vseh danes tako perečih vprašanj tako glede človeka poedinca kakor glede celotne človeške družbe. (Dalje.)

Dr. Anton Breznik

Ljubi bližnjega kakor sam sebe

Morda si pričakoval, da bom napisal v naslovu: »Ljubi svojega bližnjega kakor s a m e g a sebe«, kakor ima novi prevod sv. pisma iz l. 1925 (Mt 22, 39). Toda raba zaimka »sam« v tožilniku ni pravilna, ker zaimek v tem primeru ni predmet (objekt), ampak je le dodatek k osebkcu, t. j. osebkcu dodano okrepilo. Raba tožilnika kot objekta je nova prikazen, starejši so vsi pisali imenovalnik. Wolfov prevod sv. pisma iz l. 1856 ima pravilno: Ljubi bližnjega kakor sam sebe. Da je taka raba pravilna, nam v dokaz ni treba listati po starih spisih, ampak nam dokazuje raba istega zaimka v ž e n s k e m spolu in raba v m n o ž i n i. Tu pišejo vsi zaimek v imenovalniku. Naj navedem nekaj primerov iz *Detelove* povesti Svetloba in senca (DSM 1916): Jerica ni slepila s a m a sebe (75). Če bi bil »sam« objekt, bi moral Detela, ki je imel tenek čut za jezik, postaviti zaradi zanikanega povednega glagola, objekt v rodilnik (ni slepila s a m e sebe), toda tega ni storil, ker se je zavedal, da tako nihče ne govori. Dalje: (Jerica) se je smilila s a m a sebi (91). Tu bi bil moral postaviti zaimek v dajalnik (se je smilila s a m i sebi), toda Detela je dobro vedel, da bi mu slovničarji objekt v dajalniku debelo podčrtali. Isto velja za rabo v m n o ž i n i. »Ne slepite s a m i sebe«, piše Sv. pismo iz l. 1914 (Jeremija 37, 9). Če bi bil zaimek objekt, bi ga bil moral prevajalec postaviti zaradi zanikanega povednega glagola v rodilnik (ne slepite s a m i h sebe), toda tega nihče ne govori; res pa je, da se včasih pisci zmotijo in pišejo proti resničnemu govoru napačno, ker ne poznajo pravila. Toda take napake gredo na rovaš pisca, ne jezika! Tako spako sem našel v »Slovincu« z dne 31. XII. 1940, str. 1: Če bomo popolnoma pošteni do s a m i h (!) sebe. Na take spake naletimo tudi pri bolj resnih piscih kakor so novinarji. V Wolfovem prevodu sv. pisma iz l. 1857 beremo: Ptujci ... bodi med vami kakor rojak, in ljubite ga kakor s a m e (!) sebe (3 Mojz 19, 34). Prevajalci Wolfovega Sv. pisma so imeli tenek čut za jezik, toda včasih zadremlje celo dobri Homer. Tak dremež premaga včasih celo izborne pisatelje, kakor se je n. pr. zgodilo dr. Grivcu v Glasniku Muz. društva za Slovenijo, kjer je zapisal stavek: »... ljubimo ga (= Gospoda) z vsem svojim srcem in z vso milostjo in z vso močjo bližnjega kakor s a m e g a (!) sebe, da pojdemo veseli v brezkončno radost« (1941, 108). Izraz »bližnjega« ga je zmotil, da je postavil zaimek v tožilnik ednine in je pozabil, da se zaimek nanaša na osebek

množine: ljubim o bližnjega kakor s a mi sebe. Dalje: Dr. Alojzij Gradnik je pisal v prevodu G. Mazzinijevega dela Dolžnosti človeka: »Ako ne poboljšate s a m e sebe« (glej Ljublj. Zvon 1926, 312). Če bi bil zaimek objekt, bi moral tu stati v roditelju, toda tu ni pravilen ne roditelj ne tožilnik, ampak samo imenovalnik: Ako ne poboljšate s a m i sebe.

Tu smo našli nekaj napak pri ženskem spolu in pri rabi množine. Napake so zelo redke, pisci vseh stoletij so pisali pravilno. Naj zadostuje nekaj zgledov! Zgledi iz Janeza Svetokriškega (navajam po sedanjem črkopisu!): svejča s a m a sebe scera (I. zv., 209); imamo Boga, nikar s a m i sebe ljubiti (V. zv., 78); sa tiga volo (kuharji) s a m y sebe veliku štimajo (V., 42). Kir my očemo druge krive delati, se s a m i sebi preližujemo (Hasl, Sv. post 1770, 292) itd.

Kakor mi tako pišejo vsi Slovani od najstarejših časov. Mt 19, 12: iže iskazišę sę s a m i (Zbornik Assemanijev, izdal Črncić v Rimu 1878; enako imajo vsi staroslovenski zborniki). Wolfov prevod ima tu: skopljenci, kateri so s a m i sebe skopili. Enako imajo tu imenovalnik vsi slovanski prevodi; rusko: Kotorye sdělali s a m i sebja skopcami; poljsko: którzy się s a m i otrzebili; češko: kteriz se s a m i v panictvi oddali; srbsko: koji su s a m i sebe uškopili (Margulies, Die verba reflexiva in den slavischen Sprachen, Heidelberg 1924, 70). Češka biblija iz l. 1540: a budete jej (= tujca) milowati jako s a m i sebe (3 Mojz 19, 34). Vukov prevod sv. pisma iz l. 1847: S a m i sebe okušajte, jeste li u vjeri, s a m i sebe ogledajte (2 Kor 13, 5). Ruski Novi zakon iz l. 1822: ibo jest'li by my sudili s a m i sebja (1 Kor 11, 31). I s a m i sebja delajete nedostojnymi večnoj žizni (Dela apost. 13, 46). Sestra Batričeva ubi s a m a sebe (P. P. Njegoš, Gorski vijenac. Protumačio M. Rešetar, U Zari 1905, 104). Naj bo dovolj zgledov! Prebral sem mnogo del iz vseh slovanskih jezikov, toda napake so v tem primeru tako malenkostne, da niso imena vredne. Zavest, da je zaimek »sam« dodatek osebk, je od najstarejših do današnjih časov pri vseh Slovanih živa.

Primeri ženskega spola v ednini in moškega spola v množini so nam pokazali, da je zaimek dodatek osebk, zato mora tudi pri moškem spolu stati v imenovalniku. To pravilo se je začelo šele zadnji čas pozabljati. Pleteršnik, ki sicer zelo čišla starejše oblike jezika, je tu preveč popustljiv. Pod značko »sam« dopušča obojno vabo: ljubi bližnjega kakor sam sebe (ali: samega sebe). Pod značko »spoznati« je pa na imenovalnik čisto pozabil in piše samo tožilnik: spoznati samega sebe. Pri tem primeru gotovo ni mislil na rabo ženskega spola v ednini in moškega v množini, zato se je odmaknil od doslednosti, ki jo sicer ljubi.

V jeziku se delajo napake pri moškem spolu šele zadnje stoletje. Starejši pisci poznajo samo imenovalnik. Nekaj zgledov! Dalmatin: Inu kateri se sam poniža, ta bo povišan (Lk 14, 11). Janez Svetokriški: od velike slatkusti je zamaknen, kadar zupet sam k'sebi pride (II. zv., 1691, 87); sam na sebe je bil pozabil (98).

Bug je zapovedal bližniga lubiti, kakor s a m sebe (141), lepota s a m a sebe perporoči (236); mati je več mene, kakor s a m a sebe lubila (153); zakaj s a m y sebi strežete (316), kedaj si šlišal, de en tat bi s a m od sebe rabelnu se podal? (343); de ti sam sebe inu tvojo vejst boš sprašoval (V. zv., 345); grešnik sam sebe oslepiš (V., 376); jezni sam sebi ner več škodi (403). *Matija Kastelec*, *Nebeški cilj* 1684: on (Bog) se sam sebe, prez konca lubi (373); ti sam sebe prez konca lubiš (374); zaničuj sam sebe (378). *Pohlin*: Ti imaš bližnega lubiti, koker sam sebe (Mali katekizem, 1768, 30). Imenovalnik je Pohlinu tako živo v zavesti, da ga rabi celo v primeru, kjer bi moral rabiti kak drug sklon. N. pr.: čednost, skuz katiro se Buh koker ta narveči dobruta zavol s a m (!) sebe lubi (29). *Hasl*, *Sveti post* 1770: koker de bi se bil otel s a m sebe h' Kraylu staviti (302); kar je že enkrat sam per sebi sklenil (309). *Aku si li Christus*, pomagaj sam sebi inu nama (343). *Küzmič*, *Novi zakon* 1771: či jaz dičim sam sebè (Jan 8, 54). Nègo je sam sebè sprazno (Filip 2, 7); či si ti Kristuš, zdrži sam sebè i naj (Lk 23, 39); naj zataji sam sebè (Mk 8, 34); s a m i sebè sküste, či ste va vöri, sami sebè vardejte. Jeli ne poznate sami sebè (2 Kor 13, 5). *Slomšek*: prevzetnost, ktira sama sebe hvali (Apostolska hrana, II., 1850, 109); če kdo sam sebe preveč obrajša; kedar človek sam sebe ne pozna (110). *Šerf*, *Predge* 1835: Bodte delavci besede, ne samo poslušavci, s' čem se s a m i kanite (106), on sam sebi naj vekši kvar dela (109); zakaj vsaki, ker sam sebe poviša, bode ponižan ino ker sam sebe poniža, bode povišan (406). Zato pa se jaz s a m karam ino delam pokoro (451).

Kakor starejša slovenščina tako rabijo imenovalnik v s i s l o v a n s k i jeziki od najstarejših časov do danes. Izjeme so zelo redke in dokazujejo, da se je tu pa tam kak pisec zmotil, v narodu samem pa je zavest osebkovega imenovalnika živa!

Vinko Brumen

0 višji ali visoki pedagoški šoli

O č r t.

1. Višja pedagoška šola, kakor smo jo poznali, je bila dvoletna šola za izbrane učitelje ljudskih šol, ki so se želeli nadalje izšolati ter postati učitelji meščanskih ali nekaterih posebnih šol ali pa nadzorniki ljudskih šol. Za sprejem je mogel prositi učitelj z odličnimi ali prav dobrimi ocenami ter že opravljenim učiteljskim praktičnim izpitom in najmanj tremi leti službe. Študij je trajal dve leti, študent je imel ta čas plačan dopust in je takoj po končani šoli zopet nastopil službo, po diplomskem izpitu navadno že na novi vrsti šole.

V Ljubljani višje pedagoške šole nismo imeli, le za lansko šolsko leto (1941/42) je bil pri filozofski fakulteti ljubljanske univerze ustanovljen

enoletni tečaj višje pedagoške šole za tiste slušatelje, ki so začeli s študijem že leto poprej, pa ga sicer ne bi mogli končati. V zvezi s tem tečajem so znova oživele želje, da bi se tudi pri nas ustanovila višja pedagoška ali — štiriletna — visoka pedagoška šola. Zlasti učitelji meščanskih šol pa so se že tudi poprej po svoji stanovski organizaciji potegovali za ustanovitev take šole. Dotaknimo se v nekaj potezah tudi mi tega vprašanja, dasi ga tako na hitro ne moremo in niti ne nameravamo rešiti.

V velikem pedagoškem svetu je med vojno težko iskati in podrobneje premotrivati morebitne sorodnike ali celo vzore pedagoške šole. Vendar ne bi smeli prezreti vsaj dveh sorodnih ustanov, ki jih moremo tu omeniti: to sta italijanski »magistero«, ki ima sedaj položaj vseučiliške fakultete, in pa francoska »école normale supérieure«. Zadnja je najbrž služila kot vzor višji pedagoški šoli tudi po imenu, dočim se drugo ime — visoka pedagoška šola — bolj sklada s težnjami, da bi šola dosegla položaj fakultete ali enakopravnega zavoda, kakor so visoka komercialna šola in druge.

2. Naša pedagoška šola — višja ali visoka — naj bi služila istim potrebam kakor oba nam znana starejša zavoda, torej nadaljnji izobrazbi učiteljev ljudskih šol ter pripravi meščanskošolskih in strokovnih učiteljev kakor tudi ljudskošolskih nadzornikov.

Ali v resnici obstaja potreba po nadaljnji izobrazbi učiteljev ljudskih šol? O tem ne more dvomiti, kdor uvažuje, kako obiskani so bili pri nas pedagoški tečaji, koliko naročnikov je vsako leto za svoje knjige zbrala Šolska matica, koliko zanimanja je bilo za razne pedagoške težnje in poizkuse, koliko učiteljev je že dopolnilo svojo izobrazbo s študijem na pedagoških šolah in filozofskih fakultetah itd.

Mogli bi ugovarjati, da je glavni nagib za vse te tečajnike in študente bil povsem drugačne narave, recimo težnja po boljšem mestu in višji plači. Težko da bi se dalo vse utemeljiti s takimi gibalci, svojo vlogo pa so gotovo igrala. In je tudi prav, da se vsakdo skuša povzpeti na mesto, ki mu po sposobnosti pripada, dokler se povzpenja s pomočjo resnega dela, kar je študij. Napoleon je baje ponudil maršalsko palico vsakemu vojaku, ki bi pokazal, da je je vreden. Prav tako naj bi vedel vsak učitelj, da mu je odprto sleherno mesto v njegovi stroki, za katerega pokaže, da ga je vreden, pa tudi sleherna možnost, da se za to mesto pripravi.

Kakor vsak ima tudi učiteljski stan mnogo kritikov. Ti naj bi pomislili, ali ne bi morebiti odpadla marsikaka nevšečnost, če učitelj ne bi imel tlačeče zavesti, da mu je zaprta vsaka pot do mesta, kjer bi se mogel bolj razmahniti.

3. Višja pedagoška šola je tudi pripravljala učitelje meščanskih šol. Kako je s potrebo po teh pri nas? To je težko povedati, zlasti dokler si nismo na jasnem, kaj se zgodi z našimi meščanskimi šolami. Mnogi

šolniki z njimi niso zadovoljni in večina med njimi bi jih menda najraje kar odpravila. O tem vprašanju bo treba še resno razpravljati. Četudi danes z njimi nismo zadovoljni, samo to še ni dokaz, da preurejene ne bi mogle zadovoljivo opravljati svoje posebne naloge v celotnem šolskem sestavu.

Če meščanske šole v tej ali oni obliki (in pod takim ali drugačnim imenom) ostanejo, potrebujejo seveda učiteljev. Vprašanje pa je, ali morajo ti učitelji biti drugačni, torej drugače in drugače na svoje delo pripravljeni kakor učitelji ostalih šol. Kadar primerjamo dva učitelja, katerih delo je — recimo po starostni stopnji učencev — bolj oddaljeno, seveda takoj vidimo razliko med njima oziroma med njunimi nalogami in njunim delom. Ali pa velja to tudi za učitelje, ki imajo opravka z isto starostno stopnjo učencev?

Konkretno: Ali mora biti učitelj, ki uči na meščanski šoli slovenščino ali matematiko ali zgodovino ali prirodopis ali kak drug predmet, na to delo zares bistveno drugače in drugače pripravljen kakor njegov tovariš, ki uči iste predmete na nižji gimnaziji? Temu bo pač težko pritrditi. Ostanajo še učitelji za tiste učne predmete na meščanski šoli, ki jih gimnazija ne pozna. Toda — kdo bi učil te predmete in kje bi se na svoj poklic pripravljali, če bi jih uvedli v gimnazije?

4. Na višji pedagoški šoli so se pripravljali tudi učitelji raznih posebnih šol kakor gluhonemnic, zavodov za slepce, pomožnih šol, raznih vzgajališč; mogli bi se tam šolati tudi voditelji mladinskih zavetišč in podobnih ustanov. Vsi ti imajo v resnici posebne naloge, ki jim je zanje treba posebnega šolanja.

5. Ostanajo nam še šolski nadzorniki. Nadzorovati se pravi gotovo nekaj drugega ko poučevati ter nikakor ni gotovo, da bo dober učitelj tudi dober nadzornik. Razen tega opravljajo sedaj nadzorniki še dvoje različnih funkcij: po prvi so resnični nadziratelji pouka in pedagoški svetovalci učiteljev na šolah v svojem okolišu, po drugi so uradniki šolske uprave. Ali je oboje vobče združljivo in ali je vsakdo, ki ga izberemo na to mesto zares sposoben enako dobro opravljati obe nalogi, o tem tu ne moremo razglabljati. Gotovo pa je, da se mora tudi na te svoje naloge nekako pripraviti.

Toda — saj nadzornike in upravnike pozna tudi srednja šola. Tem bi utegnila enako prav priti kaka strokovna priprava in bi mogli misliti isti čas na oboje.

6. Kako naj bi bila naša pedagoška šola urejena, da bi svojim nalogam služila? Svojim slušateljem bi morala nuditi priložnost za čim temeljitejši študij vseh znanstvenih strok, iz katerih je vzeto učivo za meščanske šole, ter posebej še pedagogike, obče in njenih posebnih panog. Vsaj prihodnje nadzornike bi morala uvajati tudi v teorijo in prakso upravnih vprašanj.

(Dalje.)

Gospod vseučiliški prof. **dr. Karel Ozvald** je 20. januarja 1943 izpolnil 70 let življenja. Uredništvo se je za to priložnost obrnilo na jubilaranta s prošnjo, naj bi kaj povedal o svojem življenju in delu. V odgovor nam je opisal svojo duhovno rast. — Gospodu profesorju iskreno čestitamo k lepemu jubileju življenja in dela ter želimo, da bi mu bilo še dolgo dano z besedo in s peresom obdelovati polje naše pedagogike. — Op. ur.

Prof. dr. K. Ozvald

Kako sem duhovno rasel?

To je tako težko vprašanje, da mu ne bi zlepa našel podobnega. Zato, ker je človek samemu sebi vse preblizu, da bi tisto, kar opaza ali vsaj misli, da opaza na sebi, ne bilo bolj ali manj zabrisana podoba ali pa celo izmaličen spak tega, kar je dano v resnici. In tako ne pričakujte, da bi moj odgovor vsepovsod na las ustrezal stavljenemu vprašanju.

Ce naj kdo doseza uspehe v poklicu, šoli, športu, gospodarstvu itd., je nujno treba, da se v njegovem rastenju prirojena osebno individualna svojstva (inteligentnost, trdna volja, pridnost, zanimanje, vestnost) o pravem času srečavajo ter strnejo z oplojajočimi vplivi od zunaj.

Prirojeni faktor.

V račun dednih zarodkov je pač treba postaviti, da me je že iz mlada bolj kot »priroda« mikal »človek«. Reči hočem, ne toliko vse tisto hladno dogajanje po neizprosnih, večnih; v neizpremenljivem pravcu se udeležujočih prirodnih zakonih — ampak duševni utripi v vsem snovanju, dejanju in nehanju človeških bitij. Ali drugače rečeno: humanistični pravec kulturnega življenja, to je vse ono, kar je »človeški, prečloveški« vsikdar najgloblje ukoreninjeno v potrebah, koristih, željah, nagnjenjih, usmerjenosti, težnjah, navadah, strasteh poedincev ali pa človeških skupin.

I to, da me je slednjič za trajno nase priklenil prečudežni svet »pedagoške provincije«, ima, vsaj mislim tako, svoj glavni koren v jakem osebнем doživetju, ki se je pač vzelo iz prirojene mi konstitucije, v doživetju tega, kar je v mislih besedam: the very study of man is the man (pravi študij za človeka je človek). Pa tudi v svet lepote precej zaverovani človek v meni (naj si jo ustvarja slikar, pesnik, arhitekt, glasbenik) je, rekel bi, dedni zarodek.

Milje ali obližje.

Toda človek nikoli ni isto, kar njegovi dedni zarodki, temveč to, kar iz teh zarodkov napravi njegovo obližje — v dobrem in zlem. Kajti duševno obzorje, razsodnost, značaj, zmogljivost, svetovno naziranje itd. ni le enostranski plod prirojenih svojstev, ampak hkrati sledi še iz tega, da je kdo dalj časa živel v taki in taki pokrajini pa podnebjju, da je te in te reči pa pojave vedno znova videl in doživel, jih presojal, ocenjeval, si dajal opravka z njimi, oz. da je lahko opazoval, kako jih gledajo, doživljajo, presojajo, ocenjujejo, poželijo, izpreminjajo, porabljajo drugi ljudje. Skratka: učinek miljeja ali obližja je na moč važen oblikovalec vsakega človeka.

Solarček in pastirček v podeželskem trgu na slovensko-hrvatsko-madžarski meji — za nadaljevanje študij leto dni v Münchenu, teh Atenah ob Izari, in nato nekaj časa v Leipzigu — privatni docent na univerzi v Zagrebu — profesor na ljubljanski univerzi. Koliko najrazličneje usmerjajočih, pospešujočih in neredko i zavirajočih sil je prihajalo z miljejske strani! Doma in v tujini.

Učinki iz duše v dušo.

V vnanjih vplivih, ki oblikujejo nastajajočega človeka in ki zlasti še store, da »kalí, kar zlahtnega je, žene zale« (Prešeren), pa se pred vsem drugim čudovito javlja blagoslovljeni učinek takih oseb, ki ti imajo »rastočemu« kaj dati. Bil sem takih učinkov bogato deležen na, vseh stopnjah svojega razvoja in sveta dolžnost me veže, da glavnim darovalcem izpričam hvaležnost.

Doma sta bila to oče in mati, ki sta imela podeželsko trgovinico (menda je že v prvem letu mojega bitja in žitja šla po zlu) in me prvo-rojenca tako ravnala, da sem na pr. dobro pet in pol leta star prvič šolski prag prestopil — stojično miren, celo z veselim pričakovanjem. A v šoli je i meni »tuja učenost« kmalu prav priskutno legala na dušo — vse dotlej, da sem se v 3. razredu srečal z učiteljem, ki »sva se našla« in mi je že on krepko postavil semafor ob progi v bodoče življenje. Ta mož, Simon Štrenkelj se je pisal, je bil še učitelj brez učiteljišča v današnjem pomenu besede. Toda premožel je veliko mero zdrave pameti (dobri sloves njegovega imena med Središčani še danes ni ugasnil) in je zlasti znal človeka presoditi — brez psihotehničnih preizkušenj. In ko je prišel čas, ni nehal prigovarjati očetu in materi, da bi »škoda« bilo, če ostanem »doma«, ter je slednjič dosegel, da sta kljub stotero oviram rekla, da pojdem — v Maribor.

Ako bi bilo po moje, bi bil vstopil v mariborsko realko. Rad bi se namreč bil tam naučil francoščine — da bi lahko nekoč poromal v Lurd, ker se je i v Središču tedaj pričel gojiti kult lurske Matere božje, ki mi je devetletnemu negodniku globoko segel v dušo. Kako zares sem mislil zadevo, bo razvidno iz tega, da sem na paši ali doma pri delu ne-

prestano opletal s francosko slovnico (v nemškem jeziku!), ki sem jo po naključju dobil od prijateljčka, kateri je bil že v drugem razredu mariborske realke »zmrazil« ter moral ostati doma. Pričel sem s števnikami, ker so bili najbolj »očividni« v knjigi ter kajpa francoske besede izgovarjal kar po slovenski ortoepiji. Pa je gospod župnik očetu, ki je tudi bil bolj za realko, samo da s svojega trgovsko realnega vidika, na srce položil gimnazijo. In pri tem je ostalo.

V tretjem in četrtem razredu mariborske gimnazije me je prof. H. tako ogrel, skoraj bi rekel navdušil za jezikovno stran latinščine in grščine, da sem jima ostal zvest. A na višji stopnji mi je duša vzplamtela za vsebinsko plat klasične filologije, in sicer v toliki meri, da se je moj mentor prof. L. sam tega nekam ustrašil ter me proti koncu gimnazijske poti ponovno vprašal, ali se res nameravam posvetiti tej »umetnosti brez kruha« (za srednješolsko službo je takrat trda predla!). Odgovoril sem: »da« ter slednjič i šel in storil tako. Se pravi, da sem se na univerzi kar s kostjo in kožo zapisal — klasični filologiji. —

Toda človek obrača... Duša mi je v resnici bila vsa lačna klasičnega duha, a na mizo se mi je serviralo — kamenje, zlasti v obliki prevladujočega (dlakocepskega) obravnavanja učenjaških vprašanj (v cvetju je bila »Textkritik« staroklasičnih del). In tako sem se po nekaj semestrih s težkim srcem izneveril prvi ljubezni ter šel iskat in tudi našel v polni meri utehe v slavistiki. Ne bi pa rad zamolčal, da sem pozneje živo občutil in še občutim, da res »stara ljubezen ne zarjavi«.

Nekaj me je »gnalo« v tem ali onem semestru hoditi sistematsko poslušat še predavanja na drugih fakultetah: na medicinski anatomijo, na juridični kazensko pravo in na teološki sociologijo.

Povsem novo pot »v deželo duhov« pa mi je na graški univerzi pokazal zastopnik umetnostne zgodovine prof. S t r z y g o w s k i. A še posebej je bilo zame pravo odkritje, kako je Strzygowski svojemu avditoriju prikazoval Böcklina. Švicarski umetnik Arnold Böcklin je največji pokrajinski slikar 19. stol. Kar je grški Fidias v kiparstvu, to so Böcklinove »Bilder zum Träumen« (podobe iz sanj) v slikarstvu; samo da je Helenec z dletom vdihnil marmorju, Böcklin pa s kistom in pokrajino prepeva iz globin srca, kar je »prečutil, užil«. Kritiki so nagromadili kot stolp visoko literaturo, včasih celo legendarnega značaja, o Böcklinovi umetnosti. Toda sine ira et studio pisana zgodovina bo še na ves glas vpila, kar je Lessing rekel o poeziji: da je pravih poznavalcev umetnosti v vseh časih bilo prav tako bore malo kakor pravih umetnikov. In nekaj elementarno silnega v duši me je, kadar koli je bila prilika, gnalo »v barvah« gledat Böcklina, ki sem ga doma občudoval v svoji zbirki brezbarvnih reprodukcij. A za moj občut je Böcklina zelo globoko doumel Strzygowski.

Bodi mu izrečena čast in hvala za ključ do kraljestva lepote, reči hočem za dano mi spoznanje, da do lepote usmerjeni človek očituje docela samosvoj način doživljanja in izražanja. A to je in paedagogicis na moč važno spoznanje! —

Velik plus iz dobe svojih vseučiliških let vidim danes v tem, da se je istega leta, ko sem se vpisal na graški univerzi (1894), tamkaj habilitiral za filozofijo in pedagogiko Eduard Martinak (roj. 1859 v Varaždinu). Mož je bil tistikrat gimn. profesor ter dovršil že 35 let, kar pomeni, da ni gojil na univerzi nemara kake papirnate pedagogike, ampak, in to je izpričevala sleherna beseda iz njegovih ust, je prinesel s seboj ogromen fond pedagoške istinitosti: temeljito poznanje na lastnem izkustvu sloneče žive šolske stvarnosti.

Martinak, pravim, ni bil samo prvovrsten pedagoški sistematik, ampak je moral biti, to smo vsi slutili, hkrati še učitelj, takšen učitelj, da si človek ne bi mogel želeti boljšega. Zato pa je vedno imel polno predavalnico in seminar. In tudi sam pritegnem izjavi, ki sem jo pozneje bral: da menda ni bilo slušatelja, ki bi se bil iz teh soban vračal — »neobdarjen«.

Name je nedopovedljiva preproščina Martinakove duše in besede učinkovala s čudovito močjo. Morda največ me je ta pedagog potegnil za seboj s tem, da je tako do dna segajoč in pa nepotvorjeno znal gledati prej omenjeno »šolsko stvarnost«. (Pač klasičen primer s te strani so njegove misli o tistem pogubnem šolskem izpraševanju in redovanju od ure do ure brez konca in kraja.) In nič manj menda njegovo globoko spoštovanje temeljnih dejstev v duševnem življenju mladine. Ali pa boj, ki ga je brez-pogojno oznanjal vsemu diletantizmu in mehanizmu v šoli, in pa oduševljenje šol, ki ga je zahteval. Saj je njegov pedagoški ceterum censeo imel kar platonski stržen: i v pedagoškem kraljestvu bi naj vladali samo tisti, ki so res, poklicani.

Kaj čudo, če sva s prijateljem M. po Martinakovih urah proti večeru najraje mahnila na »Schlossberg« ter med potjo modrovala, kako bova v duhu prelepih idej najinega plemenitega mentorja kdaj se udejstvovala v blagor naše srednješolske mladine. Danes pa si ne bi upal trditi, da se prvi votek za akademski pravec mojega življenja ni v duši snoval tudi iz duhovnih niti Martinakovega pedagoškega genija. —

Kot mlad profesor na goriški gimnaziji sem si kupil in bral obširno knjigo, ki jo je napisal Augusto de Benedetti in ima naslov »Verso la meta« (Proti cilju). Knjiga obsega skoraj 600 strani ter je dobila pohvalo od ministra za prosveto in dokaj javnih priznanj širom sveta to in onstran oceana. To delo hoče biti »vodnik za učence in učenke srednjih šol« ter mi je kot močan žaromet posvetilo v dotedanjo temo najbolj perečih vprašanj srednješolske pedagogike in me napotilo h globljemu razmišljanju o tem in onem: o vzgoji volje, spomina, okusa, glasu, pravičnega branja, o pravilnem izdelovanju nalog, o izpitih itd.

A najbolj me je prišlo poglavje »Sto pisateljev, ki bi jih mladi Italijan moral prebrati« (leposlovnih, znanstvenih, filozofskih — starih in novejših — domačih in tujih). In vse do danes me ni izpustila misel, da bi se i za slovensko mladino pač moral sestaviti takšen brezpogojno obvezni kanon obrazujočega beriva.

L. 1912. je bila v obtoku že 5. izdaja knjige. Za motto ima pedagoški zelo pomembne besede Manzonijske: »...dalla meta mai non torcer gli occhi... (cilja ne smeš nikoli izgubiti izpred oči).

To je zares simpatično, originalno in zdravo delo, kakor se izraža v predgovoru profesor italijanske literature v Rimu Gubernatis, ki je v šolo zaneslo kaj več zraka, kaj več svobode v bitje in žitje učencev pa profesorjev — kar je bilo potrebno. —

In to je edino prava pot za duhovno rast posameznika pa človeških vkupnosti: priti iz naroda, se dvigniti nad povprečno raven, ako ti je Bog dal potrebnih svojstev, potem pa ne držati križem rok, ampak se nesebično posvetiti resničnemu delu za — narodov blagor. Takšen je kolotek prave kulture, kjer hodi eno z drugim oboje: demokratski, v širino usmerjeni, in pa aristokratski, to je v globino in še v višino držeči pravec. —

Na münchenski univerzi me je usoda l. 1910. seznanila z docentom za filozofijo, ki sem ga izprva res da nekam težko »prenašal«. Max Scheler je bil. Toda kaj kmalu sem živo čutil, kakor da mi iz njegovih sicer nič kaj lahko razumljivih predavanj in spisov neki glas krepko kliče:

Pa ti tam, doktrinar votlook!
Res misliš, da sveta uganko
kot zajca vjameš v tesno zanko?
Poglej odtod, kak je svet širok!

Župančič.

Scheler, ki je na žalost še mlad umrl pred nekaj leti, je izredno vsestranski in plodovit mislec ter jemlje do skrajnih globin v pretres psihološke, etične, socialne in z vsem tem kajpa hkrati pedagoške plati človeškega bitja in žitja. Kaj se to pravi, pa bo kakor treba presodil le tisti, ki se je v duhu in resnici poglobil v to in ono, kar n. pr. v dveh knjigah prinaša Schelerjev najpazljivejšega branja vredni opus »Umsturz der Werte« (Prevrat v svetu vrednot).

Razglabljanje o ideji človeka, prečudovita mikropsihologija v »idolih spoznavanja samega sebe«, »poizkusi filozofije o življenju«, smisel ženskega pokreta (problem dekliške vzgoje) itd. — vse to je v pravkar omenjenem Prevratu bilo zame resnično prebujanje in preusmerjanje. Zlasti pa mi je kar nove naočnike za gledanje in presojanje našega človeka nataknila prezanimiva študija o tistem duševnem strupu, ki se imenuje ressentiment (zagrenelost) ter nam na malo in na veliko tolikokrat usodno napak ravna dejanje in nehanje.

Mislim, da mi je iz Schelerjevega duha prihajajoča pobuda bila kar *conditio sine qua non* za kaj globlje doumevanje vse tiste notranje dinamike, ki ji v svojih čestokrat na moč zažgonetnih utripih sledi človeško življenje. —

Dруг mogočen inspirator izza »münchenske« dobe mi je bil Georg Kerschensteiner. Spranger je točno povedal, ko je rekel, da je od Kerschensteinerja prihajal velikanski učinek na sleherno dušo, ki se mu je približala, in na sleherni krožek ljudi, ki je deloval skupaj z njim. To

sem živo občutil, ko mi je prišla do rok njegova knjiga o delovni šoli. Glede na delovno šolo pa je tudi pri nas bilo takrat takole: ako je o »delovni šoli« govorilo troje ljudi, so to čestokrat bila že štiri mnenja o stvari. Se pravi, vsak je hotel priznavati samo svojega. Pa se je zglasil Kerschensteiner in pojasnil globoko jedro delovne šole. Njemu ob besedi »delovna šola« ni bilo, kakor premnogim, v mislih nemara ročno delo samo, temveč tisto duhovno obvladovanje samega sebe, ki ga je nujno treba, da izvršiš ta ali oni zahtevek v šolskem uku. »Delovna šola« mu je samo ona šola, ki ob najmanjši meri učne snovi pokliče v učencu na dan čim več zmogljivosti in pa veselja do dela v službi državljanske misljave. V življenju ni dovolj, tako naglaša Kerschensteiner, da si se mnogo učil, ampak je potrebno i to, da znaš snov obvladati in pa jo hkrati še oduševiti.

Pravo razodetje so zame bili Kerschensteinerjevi spisi, ki so sledili. Najprej »Grundaxiom des Bildungsprozesses« (osnovno načelo vsega obrazovanja), kjer Kerschensteiner prepričljivo uči, da človeka obrazujejo samo tiste kulturne dobrine, katerih duhovni ustroj povsem ali vsaj deloma odgovarja vsakokratni razvojni stopnji poedinčeve individualnosti. — Ali toliko topline izžarevajoča knjižica o »duši vzgojevalca in o problemu učiteljskega obrazovanja«. Kerschensteiner poudarja, da za vzgojevalca in učitelja sodi samo človek s tako dušo, ki je socialno naravnana. Božja iskra pravemu obrazniku mladine da je ljubezen do gojenca. Kdor ne bi zmozel mnogo ljubezni do koža drugega, se ne lotevaj učiteljskega poklica, ker niši ustvarjen zanj. V »šolski listini« (*Carta della Scuola*, 1939) je zabeležena globoka modrost, da učiteljev ni premalo, ampak jih je prej znatno preveč; premalo pa da je dobrih, »pravih« učiteljev, brez katerih ne bomo nikdar mogli pozdraviti take nove šole, kakršno si vsi želimo. — In slednjič knjiga o značaju pa vzgoji značaja, ki ji je za rdečo nit globoka misel, da »bo kal poglajalo« pedagoško prizadevanje samo tedaj, ako je povezano s celotno kulturo.

Kaj dolgujem Kerschensteinerju? Najbolj utegne ustrezati, če rečem, da mu moram biti hvaležen za velik nauk: učitelj bodi — večni učenec!

O plodovitih pobudah münchenskega miljeja moram kar na veliko priznati, da so bile zame krezovsko obilne. Kaj bi še govoril o obeh pinakotekah in o gliptoteki, ko pa se bavarska prestolnica pač ne imenuje le kar tako — Atene ob Izari. A greh zoper duha bi se mi zdel, če ne bi povedal, kako s svetim strahom sem v državni biblioteki kot slavist prvič v roke jemal brižinske spomenike v izvirniku. Ali kaj sem, ko mi je v duši rahlo poganjala misel na akademsko kariero, v predavalnici čutil, kadar je s katedra govoril germanist Paul ali psihiater Kraepelin ali fizik Röntgen! In pa še, ko sem nad vhodom v »auditorium maximum« na univerzi črkoval vklesani napis: »Ne quid falsi audeat, ne quid veri non audeat dicere scientia!« Po naše: nič trditi, kar ni res, nič zamolčati, kar je res — to je naloga znanosti. Živo se še spominjam, kako me je izpreletelo od vrha do tal, ko sem se za-

maknil v te besede. Če je res znanosti svojsko, da, kakor je dejal švicarski znanstvenik, »celega človeka postavi pod zakon brezpogojne resničnosti in pa izključne lastne odgovornosti«, tako nekako sem umoval sam s seboj, tedaj je vredno tej gospe služiti za ceno vsake žrtve! In sem ji šel služiti s to misljo. —

Na akademsko pedagoško sem že zgodaj iz lastnih sil resno mislil, še v tistih prvih letih sedanjega stoletja, ko je pedagogika tudi drugod šele postajala — »universitätsfähig«. In concreto pa je bilo takole: Kot srednješolski učitelj začetnik sem i jaz pač postopal tako, kakor »se postopa« po večini še danes. Pa me je iznenada postalo tega sram pred samim seboj in pred mladino. In v duši sem zaslišal evangeljski glas: treba bo, da postaneš drugih misli ter to poveš še drugim. To je bil rojstni list želje, da bi se poslovil od srednje šole — zato, da bi ji čim izdatneje služil v drugi obliki.

Moji želji pa je živo prilil zagrebški profesor Albert Bazala, ki sem prvič z njim govoril od ust do ust, mislim da na skupščini društva srednješolskih profesorjev v Ljubljani. Prof. Bazala me je toplo vzpodbujal, naj čimprej storim nameravani korak, je skrbno pripravil v Zagrebu »tla« in mi, ko sem se l. 1913. res habilitiral na ondodni univerzi, bil ves čas blagohoten mentor. Glede na zagrebško »javnost«, ki je bila dokaj delikatna, mi je Bazala na pr. dragoceno svetoval, naj se kot Nehrvat ravnam po geslu: »guarda e passa!« (poglej in pojdi), češ: po mili volji si po vsem, kar delamo pri nas, mislite, kar hočete — toda ne recite nič! In sem uvaževal ter je bilo prav. Zato pa me do prijatelja Bazale, ki ga ne cenim na moč visoko le kot filozofskega veščaka, ampak zlasti še hkrati kot človeka, vse do danes prešinja čut spoštljive vdanosti. —

Dejal pa bi, da se ne motim, če rečem, da mi je največ »dal« Eduard Spranger, mož, ki je lansko leto junija meseca (rojen 1882) obhajal šestdesetletnico življenja in je danes pač najvplivnejši, kar najgloblji in najstvarnejši raziskovalec pedagoške problematike. Kadar koli prebiram njegove spise ali pa celo nanese prilika, da se z njim osebno razgovarjam, se mi kaj živo oglašča čustvo, ki ne bi mogel povedati o njem, je li več spoštljivost ali hvaležnost.

Spranger me je odločilno napotil k novemu gledanju pedagoškega sveta, ko je l. 1914. izšla njegova knjiga »Lebensformen« (oblike kulturnega življenja). In kaj ne bi, saj je avtor s podnaslovom »duhoslovna psihologija in etika osebnosti« povedal: da ne mara iti za istim ciljem kakor prirodoslovno usmerjena psihologija, ki se prti s poznavanjem duševnosti vobče ali pa človeka vobče. Njega marveč mika — ta in ta poedinec, njegova »oseba«, »značaj« in pa njegovi interesi, naloge, življenjski položaji, življenjska usoda, zmogljivost itd. In etični ideal mu ni človek, ki se v svojem dejanju in nehanju ravna po zahtevkih tradicije, vladajočega mnenja, danih običajev, ampak tisti (»osebnost«), ki nosi v sebi nekakšen duhovni centrum, raz katerega samostojno motri življenje in v katerem se tudi nahajajo merila za ocenjevanje življenja.

A kar elektriziral me je Sprangerjev chef-d'oeuvre »Psychologie des Jugendalters« (prvi natis 1924), ki je njegovo ime nesel lahko rečem širom sveta. Tukaj Spranger na nedosegljivo vabljev način prikazuje značaj mladostnika, ki je vse drugačen tip človeka kakor odraslec in se mu duh zlasti obrača k drugačnim vrednotam, ko pa nam odraslim ljudem. S te strani »psihologija mladostnika« duhovito in plodovito razglablja: mladostnikovo fantazijo, erotiko in spolnost, razmere do družbe, нравstveni razvoj, pravno zavest, odnos do politike, do poklica, svetovno naziranje, versko življenje in pa življenjski čut. Je to knjiga, ki se pač sama priporoča za dragocenega svetovalca vsem, ki imajo opravka z doraščajočo mladino — učitelj in učiteljica, oče in mati, duhovnik, mladinski voditelj. In ki kliče na plan tudi našega prevajalca ali vsaj prirednika.

Še prav posebe pa bi ta knjiga naj bila srednješolskemu profesorju nekajk brevira, ki bi ob njej pogosto meditiral. Kajti glava učencev, tako beremo v vodu »Carta della Scuola« (Šolska listina), nikar ni zgolj posoda, ki bi jo trebalo le polniti, kakor koli in morda celo brez vsakršnega reda. In za učitelja ni dovolj, da ve mnogo, marveč mora poznati še dušo učenca, dojeti psihološko ozračje šole, ki se izpreminja malone vsak dan, in pa da zna svoj jezik približati i jeziku najbolj zaostalega učenca.

In nič manj (sedaj razprodana) knjižica »Gedanken über Lehrerbildung«, ki globokoumno obravnava misel, da celokupna ljudska vzgoja, ki je na pohodu, hoče — novega učiteljskega rodu.

Pa tudi v zaokroženo celoto zbrani sestavki »Kultur und Erziehung«. Saj so med njimi taki, da človeka primejo za dušo in ga ne izpustijo več: Comenius, Problem des Aufstieges (socialno vzpenjanje), Erziehung der Frau zur Erzieherin, Von der ewigen Renaissance in zlasti še študija o pomenu znanstvene pedagogike za življenje naroda. Idejni votek v Sprangerjevi zbirki »Kultura in vzgoja« je misel, da je narodova kultura vseh vrst (gospodarstvo, znanost, tehnika, umetnost, politika itd.) tista čudovita gredica, iz katere se vedno znova poraja vzgojno prizadevanje v vseh mogočih oblikah. Kajti vsako kulturno torišče nosi v sebi težnjo k razplojanju samega sebe.

Izredno mero bodrila sem črpal, ko Spranger kaj krepko podčrtava, da v pedagoškem prizadevanju ne odločuje pot, temveč — cilj. To je skrajno važen spoznatek. Res, kdor ima mladino, ima bodočnost. Toda rešitve iz »krize«, v kateri se nahaja sedanje človeštvo, ne pričakujmo od vnanjih, zgolj vzgojevalne in obrazovalne »institucije« (organizacijo šole, učno metodo itd.) zadevajočih reform. Pomažala bo tukaj, to naglašava nedavno tudi holandski mislec Huizinga, edinole notranja očistitev (»katarza«), ki prime človeka ter ga napoti, da gre vase in preudarja, kaj nam mora biti najvišje.

Vsega skupaj tvegam trditev, da me je Spranger načelno usmerjal, kolikor se je ob njegovih idejah izvršil velik preobrat v sodobnem vzgojeslovju. Prej so namreč posamič razpravljali o »gojencu«, o »miljeju«, o

»obrazovalni dobrini« — povsem tako torej, kakor da bi se te reči prav nič ne dotikale ena druge. A sedaj si utira pot »kulturno-pedagoški« pravec. Vzgojeslovni problemi se motre duhoslovno, to je v celotnem »horizontalnem prerezu«: kako je vsak izmed poedinih pedagoških faktorjev duhovno (kulturno) povezan z vsemi ostalimi. Po tem pojmovanju »vzgajanje« ni avtoritarno dresiranje, tudi ne prisvajanje čim obsežnejšega znanja, niti ne kar neomejeno dopuščanje samoraslosti in zgolj odstranjevanje težkoč, ki so dane človeku sredi razvoja, temveč predvsem drugim — »neprestani soodnos med objektivnim duhom (kulturo) in pa med prihajajočo generacijo, ki vedno znova hoče teh in teh vrednot« (Litt).

In še nečesa ne smem zamolčati! *Le style c'est l'homme!* Po naše: oblika tvoje besede — to si ti! Sprangerjevi spisi in predavanja so i z jezikovne plati prave mojstrovine. Morda bi nekoliko i s te strani jaz moral reči: bil je moj učitelj. —

Mnogo, lahko bi rekel sokratske pobude za lastno delo mi je prinesla knjižica, ki je izšla l. 1930. in jo je napisal Sprangerjev učenec Friedrich C o p e i. Naslov ji je »Der fruchtbare Moment im Bildungsprozess« (Plo-doviti moment v obrazovanju) in ne bi utajiti mogla, iz čigavega duha je porojena. Učila me je umevati, kaj je »učinek in smisel prave maieutike« (porodniške pomoči), se pravi, kot piše mladi avtor, one iskre, ki užge, kadar se po bliskovo v človeku prebudi novo spoznanje, ko ga zgrabi duhovna vsebina, ko se mu kar naenkrat »kaj zasveti«. —

Okno v neverjetno široki, a tudi globoki pedagoški svet pa mi je kar na veliko razmahnil Ernst K r i e c k s svojo dokaj težavno knjigo »Philosophie der Erziehung« (1930). Krieck je pričel naglašati, da znanstvena pedagogika niti zdaleč ni isto, kar tehnologija šolskega uka, naziranje, ki je dotlej veljalo za nekakšen »noli me tangere«. A tako utesnjevanje pač ne vidi, da prav vsakdo, ki (kot uradnik, sodnik, predavatelj, politik, pisatelj, arhitekt, duhovnik, pravi obrtnik) tako in tako vpliva na kulturo svoje dobe ter s tem vrši vzgojniško funkcijo, ki so ji objekt lahkoda po celi sloji naroda. In razen tega Krieck opozarja, da bo še ena izmed morda najvažnejših nalog, ki čakajo pedagoško teorijo, da točno dožene vse one žive, človeka oblikujoče sile, ki prihajajo iz podzavestnih učinkov (navada, običaji, tradicija, etos, javno mnenje, moda, svetovno naziranje itd.). —

In »last not least« (konec veljaj za častno mesto) slednjič moram še omeniti, da sem veliko, silno mero navdih dobival od — naših p e s n i - k o v in pisateljev. Nikdo se naj ne nasmiha, saj bi s tem samo izpričal, da je docela kongruenten s tistim »zaničevalcem pevcev«, ki mi je nekoč dejal, da so »pesmice« samo igrača za otroke. Pa niso! Kajti to, kar je velik lirik, dramatik, romanopisec »prečutil, užil« in povedal, so zakladi duha, ki je v njih toliko inspiracije za vodilo pametnemu bralcu in poslušalcu, kakor bi se komaj dalo zajemati od drugod. Pesnik ali pi-satelj po volji božji je — klicar, prerok, filozof, čigar pravo bistvo se najverneje zrcali v distihu:

Gledalo ni oko, uho ni čulo posvetno,
kar je gledal in čul pesnik, zamaknjen v nebo.

Koliko najplodovitejših momentov vsebuje za prizadevanje resničnega vzgojnika, učenika, obraznika Prešeren (Slovo od mladosti, Nova pisarija, Zdravljica, V spomin Matija Čopa) ali Stritar (Gospod Mirodolski), skoraj ves Cankar, zlasti pa Župančič.

Zato pa mi iz dna duše govori Goethe, svetujoč, da bi človek naj vsak dan bral vsaj eno dobro pesnitev.

* * *

Tako sem skušal povedati, kako sem po duhu rasel. Toda z besedo ne boš nikoli izčrpno prikazal človeka do zadnjih viter, ne ko ga drugega in še manj samega sebe. Tukaj velja doslovno: »individuum est ineffabile« (kaj da je in kaj ni ta in ta človek, se ne da izraziti povsem z besedo). Kajti o osebnem jedru vsakega človeka velja to, kar trdi Ivan Pregelj o Gregorčičevi pesmi: da — je živ odsvit njegovega značaja (prirojenih svojstev), zemlje, iz katere je izšel, izobrazbe, ki jo je užil, in časovnih razmer, v katerih je živel. A tukaj možnim odtenkom ni števila in tudi ne besede.

Blaže in Nežika v nedeljski šoli

(Dalje.)

Kakor sem že v decembrski številki omenil, sem nameraval končati s kritiko stoletne knjige »Blaže in Nežika«. Prišel pa je k meni učitelj s prošnjo, da naj bi še nadaljeval s temi članki. To zanimanje za Slomška mi je zelo všeč. Potisnilo mi je zopet pero v roke, zato nadaljujem. Hkrati pa popravljam ne-ljub mi pomoto, ki se je vrinila v zadnji članek: Drobtnice niso izhajale le 10 let, temveč 40 let, to je od leta 46. dalje, kar naj vzamejo bralci na znanje.

Sodobni reformatorji šolstva pravijo, da iščejo trdne in resnične osnove, na katerih naj bi slonela novodobna šola. Prav. Slomšek jih je tudi iskal in našel prav lepo število tako pedagoških in psiholoških, kakor sem jih že omenjal v člankih lanskega Slovenskega Učitelja. Prvo in največje pedagoško načelo mu je bila ljubezen do mladine, ki se odraža po vsej knjigi »Blaže in Nežika«; drugo načelo so mu bile verske resnice, ki jih je vcepljal mladini, ker mu je bil cilj vzgoje naravno in nadnaravno življenje; uvaževal je doživetja in okolja otrok, kar zelo glasno poudarjajo tudi novodobni vzgojni reformatorji; učno snov je razporejal v učne enote približno tako, kot to delajo sodobni propagatorji, ki se pa razpisujejo, da je to njih nova iznajdba; zavzemal se je tudi že za realni pouk in ga idealiziral nad suho stvarnost; jezikovni pouk mu je bil najvažnejši učni predmet; gojil ga je v šoli in izven šole z občudovano skrbjo in ljubeznijo; daljnji njegovi klici so tudi bili: vse za otroka, vse iz okolja, vse na domorodnosti, vse po življenjski vzgoji, vse iz življenjske bližine; upošteval je tudi občestveno vzgojo, aktivno in že delavno šolo prav do najnovejše zahteve po strnjenosti pouka in po socialni

vzgoji, ki je pa Slomšek ni tako upošteval, kot jo razumevajo sodobni pedagogi in sociologi, to je brez krščanske ljubezni. Opozorili smo tudi že, da je Slomšek upošteval učiteljevo osebnost, ki igra veliko vlogo pri vzgoji mladine, kar trdijo tudi sodobni reformni pedagogi. Kakega teoretičnega doktrinarstva nam Slomšek res ni podal, ker ni bil teoretik, ampak praktik. Iz njegovega pedagoškega dela pa že tudi odsevajo mnogi psihološki zarodki, ki prihajajo šele danes na dan in plan. Zelo glasno poudarjajo po mnogih pobornikih nove vzgoje — celotnost (»totalnost«). Da je že tudi Slomšek imel to intuitivnost v sebi, dokazuje ravno knjiga »Blaže in Nežica«. V njenih posameznih poglavjih vzbuja v učencih vse sile: verske, umske, srčne; vzgaja za Boga in življenje. Gleda tudi že na strnjenost pouka, zato je brez urnika. Čudno! V drugi polovici 19. in v prvi polovici 20. stoletja — tedaj že po Slomšku — je bilo k nam zanesenih že veliko pedagoških novotarij, da omenjam le nekatere; formalne stopnje, učne slike, šolske delavnice, razredne zajednice, skupinski pouk itd., pa vse to traja navadno nekaj let in zgine s površja naših šol, Slomškove ideje pa se obujajo na novo.

Pa pogledjmo spet v knjigo »Blaže in Nežica«. Tretja enota nosi naslov: Kako je v šoli veselo, IV: Prvošolci dobre volje. Naslova sama pričata, da se je Slomšek zavedal in umeval, kaj potrebuje otroška duša za razvoj svojih notranjih duševnih dispozicij. Treba ji je sonca, radosti, veselega razpoloženja za zbujanje njenih notranjih sil. »Kakor ljubo sonce zemljo oživlja, katero osije, tako naj vsak učitelj šolo oveseljuje, v katero pride. Učenik mrtev kot les, mrzel kot led — učenci pa živi kot ogenj, se slabo strinjajo; srca učencev se učeniku tako dolgo odmikajo, da šola zmrzne, nauka cvet pomrje in dobrega sadu ne da.« — »Ne po sevkí, ne po oralu — le po sadu orača in sejavca — pa tudi učitelja spoznaš.«

V zgoraj navedenih enotah nam zopet kaže Slomšek, kako globoko je pojmoval psihološko načelo, da bodi vzgoji in pouku izhodišče krajevno življenje in doživljanje. Če ga le more, ga dene še v pesniško obliko, da je le prijetnejše in ljubše učencem ter da si ga laže zapomnijo in naučijo z veseljem. Koncem koncev še zapoje primerno pesem, da odidejo z veselim razpoloženjem domov. Vsebina obeh učnih enot, kakor nekatere drugih, je razprostrto tiskana in označena s številkami: kot 1. prvič, 2. drugič itd. To pa le v povzetkih obravnavane tvarine. To stvar si tako razlagam, da je bila ta snov namenjena učenju na pamet. Novodobna šola pa učenju na pamet ni naklonjena, češ, da učenje na pamet preveč diši po mehanični receptivnosti, ki ne ustvarja aktivne samodelavnosti. Kdor ne misli globlje, bo nasedel takim krilaticam. Oni pa, ki pregleda to snov in je prepričan, da mora šola tudi vzgajati in da vzgoja obstaja tudi v priučenju raznovrstnih dobrih navad in v odstranjevanju slabih, bo dal Slomšku tudi v tem pogledu prav. Učenje na pamet pa je tudi v utrjevanju različnih duševnih sposobnosti zelo umestno. Sicer so ta snov itak skoraj sama pravila, kakor: za opravljanje verskih pobožnosti, za lepo

obnašanje v šoli, cerkvi, doma, na poti, za zdravje itd. — brez česar tudi najmodernejša sodobna šola ne izhaja. Pri vsem tem pa se je Slomšek izogibal pasivnosti in šablon, brez katerih še dandanes niso učitelji, v kolikor mi je znano po skušnjah v nadzorstvu ljudskih šol. »Blaže in Nežica« je polna življenja. Po vsej pravici jo lahko imamo za predhodnico življenjski šoli, kakršno zahtevajo po vsem svetu moderni pedagoški pisatelji. Je pa tudi praktična knjiga tako za uporabo v šoli kakor za življenje. Ljudstvo jo je hranilo kot nobeno drugo šolsko knjigo. Pokojni F. Lužar jo je dobil od stare ženice, R. Pečjaku jo je bil daroval učenec meščanske šole, dobivši jo doma pri starših, ki so jo hranili od roda do roda. Ni nam pa zapustil Slomšek s knjigo »Blaže in Nežica« samo lepih vzgojnih zgledov, temveč nam je dal tudi prav tehtnih napotkov za pouk posameznih predmetov. V jezikovnem pouku naj omenim, da se je že Slomšek ogibal nesrečnega verbalizma, ki še do danes ni povsem izginil iz naših šol. Slomšek pa je gledal, da so se učenci jasno in umno izražali v besedah in stavkih. Prizadeval si je, da so besede in stavki izražali čiste pojme in misli. Lepšal in bogatil je jezik in še danes bi lahko hodil marsikateri učitelj k njemu v šolo. Tudi v slovniškem pouku je bil za razumevanje slovniških pravil, ni pa maral za dril, ki le mori in duši duševne sile učencev. Pri pouku čitanja mu ni bilo le zato, da bi učenci čitali le šolska berila, temveč šlo mu je zato, da bi učence privedel k čitanju dobrih knjig sploh. Iz tega razloga je sam spisal mnogo mladinskih knjig in po njegovem prizadevanju so jih pisali tudi drugi slovenski pisatelji. Celo molitvenikov se je posluževal, ki jih naša razkristjanjena šola prezira. (Dalje.)

Franjo Čuček

Okolje delavskega otroka

(Dalje.)

Delavcev imamo več vrst. Poznamo kmečke delavce, to so predvsem razni posli, kočarji, dninarji ter viničarji. Najmočnejšo skupino tvorijo tovarniški delavci. K tem pridejo še delavci raznih tvrdk in podjetij, mali obrtniki in rokodelci, rudarji, služinčad itd. Splošno lahko rečemo: delavec je vsak, ki si služi svoj kruh pri delodajalcu, pa bodisi da je delo ročno ali duševno. Ravno v zadnjih letih imamo dovolj primerov, da je na pr. marsikateri duševni delavec slabše plačan kakor pa ročni delavec. Vsekakor pa se smatra v splošnem za delavca tisti, ki opravlja svoje delo ročno ali mehanično.

Okolje delavskega otroka lahko razdelimo nekako v tri skupine: mestno-predmestno, industrijsko in podeželsko okolje. Otrok podeželskega delavca je v marsičem podoben kmečkemu otroku, le v socialnem oziru je na slabšem. Nehigienična in pretesna stanovanja, skupna ležišča, pomanjkljiva in nezadostna hrana, pri viničarjih skoraj dnevno uživanje alkohola, ko otroci čestokrat stradajo kruha in pijejo sadjevec ali vino, da si utešijo glad, pohajkovanje in brezdelje. Nadzorstvo nad mlajšo deco vrši mogoče starejši brat ali sestra, če ne služi kje za pastirja, sicer so prepuščeni otroci sami sebi. Starši so od jutra do večera na delu, nihče se ne meni za vzgojo otrok. Pogostokrat ne morejo niti v cerkev, ker nimajo praznje obleke. Na pol bosi prezebajo pozimi v pomanjkljivih in raztrganih cunjah, še posebno, ako starši

ne znajo prav obrniti težko prisluženega denarja ali celo zapravljajo. To so rak-rane socialno šibkejših slojev.

Malo na boljšem so otroci mestnih in industrijskih delavcev. Zaslužek je večji, še posebno, ako hodita na delo oba, mož in žena, in si ustvarita tudi udobno življenje, ako imata količkaj gospodarskega talenta. Vendar v mnogih primerih ne more to nikdar odtehtati velike škode, ki je nastala pri vzgoji otrok, ako se zanje nihče ni menil. V novejšem času skušajo odstraniti to zlo na ta način, da ustanavljajo po mestih dnevna zavetišča, kjer dobiva deca primerno hrano in čez dan nadzorstvo. Toda koliko tisočev in tisočev delavskih otrok še imamo, ki niso deležni takih zavetišč! Koliko je otrok, ki opuščajo šolo, ker morajo doma nadomestovati mater, ki dela v tovarni, ter kuhati kosilo in nadzorovati mlajše brate in sestre. Koliko jih je, ki pohajkujejo in celo beračijo ter kradejo. Koliko jih je, ki z naslado uživajo slabe in pohujšljive knjige in brošure, pustolovske romane in kriminalne povesti. Koliko jih je, ki si pritrujejo od ust, če ne gre drugače, da lahko posečajo razburljive in fantastične filme in si na ta način vzbujajo želje po pustolovščinah.

Mlad človek potrebuje stalnega nadzorstva, posebno pa še otroci delavskih okolišev, kjer je precej pokvarjene mladine, ki živi tjavdan ter se naleze slabih in kvarnih navad in podvigov drug od drugega. Mnogi so večji del dneva brez pravega dela in primerne zaposlitve ter pod milim Bogom ne vedo, kaj početi. Brezdelje pa je uvod v lenobo, ki je mati vseh nečednosti. Drugim zopet nalagajo starši ali redniki preveč dela, ki ga mlado telesce še ne zmore in ki zapusti otroku slabe posledice za vse žive dni. Isto slabo navado imajo tudi nekateri kmečki starši, ki silijo otroka k pretežkemu opravilu. Tak otrok postane naravnost ubit. Ni mu več za šolo ne za učenje. Zeli si samo miru in počitka.

Mladina pa mora biti živa in vesela, če hočemo, da bodo učni in vzgojni uspehi dosegli svoj namen. Od dela utrujen otrok postane mrk in zamišljen, potuhnjen in zavidljiv, a oni, ki je brez dela, razposajeno živ in vešč vseh vragolij, le delo mu mrzi. Tu je treba neke vzajemnosti. Srednja pot — najboljša pot!

Pravilno je, ako vadimo otroka že zgodaj k delu. Vendar moramo dosledno paziti, da je delo zanj primerno, ne pretežno in ne predolgotrajno. Mladini so poleg dela potrebne tudi igre in nedolžne zabave. Otrok je pač otrok! Pustimo mu, da bo imel lep spomin na svoja mlada leta! Nikakor pa ni rečeno s tem, da bi mu sploh ne dali dela. Le primerno ga je treba porazdeliti, tako da bo še časa tudi za uk in razvedrilo. Lahka vsakdanja opravila, ki jih je vse polno pri vsaki hiši, so zanj naravnost zabava in potreba. S tem pa ga vzgajamo tudi k redu in snagi, ki je pol zdravlja.

Pomilovanja vredni pa so tisti otroci, ki jih silijo starši ali redniki, da si že sami morajo služiti kruh. Take sirote opuščajo šolo ali prosijo celo za predčasen odpust, da lahko potem za mal denar uničujejo svoja mlada življenja v zaprašenih in zakajenih tovarnah in delavnicah, kjer preži nanje toliko mladostnih zablod in moralne pokvarjenosti.

Slab socialni položaj in pokvarjena tovarišija sta torej dve veliki temni senci v okolju delavskega otroka. K temu se še zelo pogostokrat pridruži verska brezbriznost staršev ali celo brezverstvo, ki naravnost onemogoča dobro in pravilno vzgojo. Kajti vzgoja brez Boga sploh ni vzgoja, ampak poživljenje človeštva.

Slišali smo že, kako je naš kmet globoko veren in zakaj. Vse njegovo delo je nekako odvisno od Boga in njegove radodarnosti ali njegove jeze. Delavec, posebno še tovarniški ali obrtni, ni tako vezan na prirodo, ker se v njej ne udeležuje in tudi ničesar ne pričakuje. Monotono opravlja svoje delo, ali je zunaj lepo vreme ali dež, sneg ali toča. Njegovega zaslužka ne more poškodovati ali celo uničiti ne dolgotrajna suša ne toča. Nato se ne čuti tako vezanega na Boga in njegovo pomoč ter opravlja svoje verske dolžnosti bolj iz navade kakor potrebe, če jih sploh opravlja (seve izjeme so povsod). V tem pa tiči tudi vzrok, zakaj ni versko življenje pri delavskem otroku tako globoko vsidrano v njegovo srce, kakor opažamo to pri kmečkem otroku.

Ni ga menda do sedaj primera, da bi normalen otrok dobrih kmečkih staršev pri vstopu v šolo ne poznal najobičajnejših molitvic, kakor »Sveti angel, varuh moj«, očenaš, zdravamarijo itd. Koliko pa je otrok iz delavskih družin, ki jih še pokrižati se ni učil nihče in jim je v šoli vse to novo.

Težko je vzgojitelju s takimi otroki, ki poznajo že v zgodnji mladosti vse slabe in temne strani človeškega življenja (seve po svojih otroških duševnih zmožnostih in krivih naukih), znajo celo preklinjati in grdo govoriti, nimajo pa niti pojma o Jezuščku in božji Materi, nedolžnih otročičih, o božjem grobu, vstajenju itd., ali pa se izražajo celo bogokletno o verskih rečeh. Žalostno je, ako ti tak otrok, ki je vendar tudi poklican ter določen za dediča nebes, izjavi, da doma ne molijo, ne hodijo v cerkev ali pa silno redkokdaj!

Gorje družinam, gorje narodu in državi, ki hodi taka pota! Verska brezbriznost ali celo brezboštvo potapljata človeštvo v živalski svet in v degeneracijo. Danes ali jutri zadene take družine in narode žalosten konec, kakor nam o tem priča zgodovina vseh vekov sem in kakor se zgodi vsakemu, ki se upre Bogu in njegovim zapovedim.

Zato pa, delavska mati, ako želiš, da bodo tvoji otroci kdaj dobri ljudje, vodi jih že v zgodnji mladosti k Sotrpinu in Božjemu delavcu — Kristusu, ki je tako lepo učil: »Pustite male priti k meni! Kajti njihovo je nebeško kraljestvo!« Da, božje kraljestvo bodo okušali že na tem svetu, ako bodo dali v svojih srcih prostora svojemu Bogu in živeli po njegovih zapovedih. Delavski oče, glej svojega sodruga, tovariša in vzornika v Božjem tesarju, ki je postal vogelni kamen in Znamenje, ki je vstajenje in padec mnogim! Naj ne bo tebi in tvoji družini v padec, ampak v vstajenje in rešitev! Naj kraljuje v tvoji hiši Križ, ta simbol človeške sreče in odrešenja! Vzgaaj svoje otroke v božjem strahu! Preskrbi jim dobro družbo, ne puščaj jih med pokvarjene tovariše! Dobro premisli, komu daješ svoje otroke v varstvo in nadzorstvo! Zaposli jih s primernim delom, a privoščij jim tudi poštenega razvedrila! Ne krati jim pouka in šole, četudi si v stiskah in težavah! Pomni, da na svetu vsak nosi svoj križ, čeprav ga ti nemara ne vidiš! Kot dober oče želiš, da bi bili tvoji otroci deležni dobre vzgoje in da bi postali poštene ljudje. Zato živi tudi sam pošteno in dajaj otrokom lep zgled! Tako bodo rastle tvoji otroci v dobrem in plemenitem in Oče, ki za vse skrbi, tudi tvojih otrok ne bo pozabil, ampak jih blagoslovil že na tem svetu, da bodo živeli v zadovoljstvu, miru in sreči. Pomni, delavski oče in mati, da z dobro in pravilno vzgojo daješ svojim otrokom delež, ki prekaša vse zaklade sveta!

Bajc Maks

Bajc Maks je bil rojen Ljubljčan (1879), maturiral je v Ljubljani l. 1900, sposobnostni izpit je delal l. 1906. Služboval je v Trbovljah, Dobropoljah, pri Sv. Vidu nad Cerknico, v Igavasi, v bivši salezijanski šoli na Rakovniku, na Ledini v Ljubljani in nazadnje v prosvetnem oddelku bivše banske uprave. Bil je tihega in mirnega značaja. Kjer koli je služboval, povsod so ga radi imeli. Po prvi službi v Trbovljah se je bil odpeljal v Ameriko, kjer je imel brata župnika. Tam je marsikaj poizkusil. Bil je časnikar in tudi navadni tovarniški delavec. Že po nekaj letih se je vrnil domov in prevzel zopet učiteljsko službo. V Ameriki se je bil naučil angleščine in gospodarskega življenja. Ta prekinitev službe je bila vzrok, da je delal II. izpit šele l. 1906. Po vrnitvi domov se je poročil. Živel je sedaj le družini in šoli ter svojemu gospodarstvu. Zapustil je svojim otrokom, ki jih je prav lepo krščansko vzgajal in vzgojil, kar dve hišici — eno je bil poddedoval, eno prikupil. Po vrnitvi iz Amerike se je pridružil tedanji Slomškovi družbi in bil njen član prav do zadnjega. Zgledno je bilo tudi njegovo vzajemno zakonsko življenje. Večkrat sem ga videl, kako je stregel svoji ženi, zadeti in

ohromeli od kapí. Z veliko težavo in trdom jo je vodil tudi v cerkev, kamor sta hodila dolgo časa, dasi je bilo do nje le dobrih pet minut. Nazadnje sta morala pa oba v bolnišnico. In glej! Prej je umrl mož, nato čez nekaj dni šele žena. Njega smo pokopali dne 2. januarja 1943, njo pa dne 27. januarja 1943. Bog jima daj večni mir in pokoj!

Žerjav Janez

Govor ob pogrebu Mare Pirčeve 27. dec. 1942

Draga gospodična Mara!

Naš oboleli gospod šolski upravitelj pomožne šole, na kateri si službovala, me je danes pozno dopoldne naprosil, naj Ti v njegovem imenu in stanovskih tovarišev in tovarišic spregovorim v znak hvaležnosti nekaj besed v zadnji pozdrav.

Nedoumljiva so pota božje previdnosti! Komaj je preteklo danes sedem in štirideset dni, ko si spremlila svojega dragega očeta na tej poti in mi s Teboj. A preden si mogla dovršiti božično prireditev svojim otrokom, si legla, od dela v šoli in izven šole izčrpana, in na praznik skrivnosti božjega učlovečenja si tiho, neopaženo odšla po večno plačilo k božjemu Detetu.

Kakor Tvoj oče, si bila posnemanja vreden zgled slovenske krščanske učiteljice in vzgojiteljice. Živela

si šoli, ki Ti ni bila samo učilnica, ampak tudi v prvi vrsti vzgojilnica. Živela si z vsem srcem težki šoli, pomožni šoli za slabo nadarjene otroke. Ko si zadnja leta vodila dnevno zavetišče za otroke pomožne šole v hiši poleg cerkve svetega Florijana, si bila svojim varovancem prava krščanska duhovna mati. Sama si mi pri neki priliki popisala svoje vzgojno delo v zavetišču. Stala si vedno na stališču, naj bi bilo zavetišče otrokom dom — saj naši otroci po večini pravih domov zares nimajo — ter jim nudila to, kar nudijo otrokom dobri krščanski domovi. Vse svoje delo si skušala graditi na verskih temeljih, vcepljati v mlade duše čim več božje ljubezni, praktično in teoretično vse pojave življenja, vse svetovne dogodke motriti v odnosu do Boga.

Dnevni red v zavetišču je obsegal: molitev, delo, razvedrilo. Jutranja molitev, angelovo češčenje, molitev pred jedjo in po jedi, večerna molitev. Za večje praznike cerkvenega leta še posebna notranja in zunanja priprava, prejem svetih zakramentov — krščansko obhajanje božiča, velike noči, praznika presvetega Rešnjega Telesa, šmarnična in junijska pobožnost ob hišnem oltarčku, češčenje presvetega Srca Jezusovega zlasti ob prvih petkih. Božična prireditev v namen poglobitve v skrivnost božjega učlovečenja, materinska proslava na praznik Marijinega oznanjenja, da bi se otroci čim bolj zavedali svojih dolžnosti do staršev, katere jim narekuje naravna in božja postava. Pridno si gojila petje nabožnih, cerkvenih pesmi po cerkvenem letu in praznikih; večkrat si poglobljala otroke v odlomke svetega pisma, ponavljala si z njimi poleg svetnih predmetov tudi krščanski nauk po učni knjigi, predvsem to, kar je za lepo krščansko življenje najbolj potrebno, ter si iskala zgledov iz življenja svetnikov. Veliko si storila za otroke, a kakor sveti Pavel, si se hvalila le s svojo slabostjo.

Zato pa danes ob Tvojem preranem grobu stoje in plakajo Tvoji otroci kot uboge zapuščene sirote, ki so zgubile tako pristrčno dobro duhovno mater, Tvoji stanovski tovariši in tovarišice pa svetel zgled! Naj Ti ljubi Bog v nebesih poplača vse trudapolno delo za slovensko zapuščeno mladino! Pri večnem Učeniku,

ljubitelju nedolžnih otrok, pa izprosi, da nam nakloni še mnogo, mnogo takih vzgojiteljev in vzgojiteljic, kakor sta bila Ti in Tvoj oče, ki naj bi pripeljali sedaj tako trpeči in razbičani slovenski narod v boljšo bodočnost.

Ko bi nam zdaj, ko se poslavljamo od Tvojih zemskih ostankov, mogla še kaj povedati, sem prepričan, da bi nas vse navzoče prosila z besedami umirajoče svete matere učenika svetega Avgušтина: »Pokopljite moje truplo kjer koli: zavoljo njea si ne delajte nemira in skrbi! Prosim vas samo tega, da se me spominjate ob oltarju Gospodovem, kjer koli že boste!«

Gospodična Mara! Bomo izpolnili Tvojo prošnjo: Gospod daj Ti večni pokoj in večna luč naj Ti sveti!

K. Hafner

Šolarska knjižnica

(Dalje.)

Skolaster Herman, **V oblasti čarodejev**. Prevedla Marija Kmetova. Dobra mladinska knjiga, ki jo bodo radi brali otroci, ki ljubijo napete doživljaje. Prevod je dober. Od 10. leta dalje.

Sewel Ana, **Črna lepota**. Prevedel Griša Koritnik. Zgodba čudovito lepega črnega konja, pisana napeto in zanimivo. Prevod je dober. Od 12. leta dalje.

Strniša Gustav, **Rak veseljak, Harmonikar Binček, Sveti Miklavž, Beli slon, Zlati šotori, Modra golobica, Boj in zmaga**. Vse te knjige nudijo zbirko dobrih in vzgojnih mladinskih črtic in povesti. Nekatere stvari v Zlatih šotorih in Modri golobici so zelo nežne in jih še odrasel človek rad ponovno prebira. Jezik je dober. — Od 8. leta dalje.

Suchy, **Staroindiske basni, bajke in pravljice**. Naslov pove vsebino knjige. — Od 10. leta dalje.

Šarc, **Stephenson**. Življenjepis velikega izumitelja parnega stroja. Knjiga bo dobro služila kot pomožno čtivo pri prirodoslovnem pouku. Od 10. leta dalje.

Svensson John, **Nonni, Prigode malega Nonnija, Mesto ob morju**. Vse tri knjige so avtobiografske. Opis mladostnih doživljajev in potovanj dečka iz mrzle Islandije, ki je sedaj eden največjih mladinskih pisateljev. Malega bralca osvoje opisi morja in severnih dežel ter življenje Nonnija, polno dogodivščin in zanimivih dejanj, po katerih otrokovo srce hrepeni. Knjige imajo tudi veliko vzgojno vrednost. Vse tri knjige je lepo prevedel dr. Joža Lovrenčič. Od 8. leta dalje.

Šilih Gustav, **Nekoč je bilo jezero**. Dolinska bajka, pisana napeto in zanimivo. Jezik je dober. Od 9. leta dalje.

Šilih Gustav, **Beli dvor**. Knjiga naj bi predstavljala nekak vzgojni evangelij sodobne mladine. Pisana je zanimivo, z veliko ljubeznijo do mladine, pisatelj pa si predstavlja, da otrok lahko doraste v vzornega moža brez sleherne vere, kar je velika zmota. Jezik je dober, gradnja tudi. Od 12. leta dalje.

Škerlj, **Princesa v pomaranči**. Dobro in zanimive pravljice. Od 6. leta dalje.

Šorli Ivo, **V deželi Čurimurcev**. Nekak slovenski izvirni pedant znamenitih Gulliverjevih potovanj. Knjiga bo vedno zabavala naše male. Jezik je sočen, lep. — Od 7. leta dalje.

Thompson E., **Sívko**. Prevedel Vladimir Levstik. Dobra živalska povest. Prevod je dober. Knjiga vseskozi zanimiva. Od 12. leta dalje.

Tille V., **V kraljestvu sanj**. Prevedel Karel Pribil. Bajke za naše najmlajše. Prevod je dober. Od 6. leta dalje.

Tiran Ernest, **Dušica**. Zgodba majhne deklince, ki je umrla in je njena dušica prišla v nebesa. Tam pa se zdaj življenje zanjo razvija prav tako kot prej na zemlji, tudi v šolo hodi, svetniki so opisani kot bi živeli na zemlji in kakor nam jih opisuje sveta legenda. Jezik in slog dober. Od 6. leta dalje.

Tolstoj Aleksej, **Zlati ključek ali Buratinove dogodivščine**. Iz ruščine prevedel Kokolj Edvard. Italijanski pravljичni junak Pinocchio, ki ga je ustvaril Lorenzini in na naša tla presadil Lovrenčič pod imenom Storžek, je navdušil številne bralce. Tudi pisatelj pričujoče knjige priznava, da mu je nastala pod močnim Lorenzinijevim vplivom. Pisana pa je svojstveno, da jo smemo imenovati za samostojno delo. Risbe so posnete po ruski izdaji. Od 7. leta dalje.

Trošt Ivo, **Moja setev**. Zbrani mladinski spisi. Jezik ni več sodoben. Od 7. leta dalje.

Trošt Ivo, **Na rakovo nogo**. Vzgojna mladinska povest, v gradnji in jeziku že nekoliko zastarela. Od 8. leta dalje.

Tolminske narodne pravljice. Zapisali Jožef Kenda, Ciril Drekonja in Andrej Savli. Od 8. leta dalje.

Twain Mark, **Kraljevič in berač**. Svetovno znana mladinska povest slavnega ameriškega pisatelja. Prevod je že zastarel.

Vadnjal Anton, **Otoški postržek**. Eno najboljših izvirnih del naše mladinske literature. Pisatelj, ki je žal prezgodaj umrl, zanimivo in napeto opisuje svoje mladostne doživljanje v kraljestvu Nanosa. Jezik je izredno lep, sočen, ljudski. Za mladino od 10. leta dalje.

Vandot Josip, **Kekec z naših gora**. Dobra in zanimiva mladinska povest iz življenja v naših planinah. Vsebuje veliko folklorne in je vzgojna. Jezik je nekoliko pregostobeseden in ima preveč vzklikov in vzdihovanj. Za mladino od 10. leta dalje.

Vaštetova, **Mejaši**. Dobra povest za odraslo mladino. Jezik in slog dobra. Od 14. leta dalje.

Vaštetova Ilka, **Pravljice**. Zbirka dobrih pravljic. Jezik je dober. Od 7. leta dalje.

Velikonja, **Naš pes**. Živalske zgodbe. Velikonjev slog in jezik je za mladino precej težak. Od 10. leta dalje.

Verne Jules, **Kaj si je zmisllil doktor Oks?**, **Mojster Caharija**, **Drama v zraku**, **Carski sel I. in II. del**, **Dvajset tisoč milj pod morjem**. Jules Verne je svetovno znan. Njegova dela bere z veseljem in zanimanjem mladina vseh omikanih narodov, pa tudi odrasli radi segajo po njegovih fantastičnih ali potopisnih povestih, ki so vseskozi napeto in zanimivo pisane. Ob njih si bralec pridobi veliko znanja. Marsikak izum, ki ga je izmislila pisateljeva bujna fantazija, je pozneje človeški um v resnici izumil. Od 12. leta dalje.

Vrabl Rudolf, **Sveta noč**, **Božični darovi**, **Čujte nas**. Zbirka ljudskih vzgojnih črtic. Od 8. leta dalje.

Vrbnjakov Nande, **Pravljice iz tujih logov**. Dobra izbira zanimivih pravljic iz svetovne literature. V knjigi je po ena italijanska, francoska, španska in srbska, dve češki in tri nemške pravljice. Jezik je dober. Od 8. leta dalje.

Vrbnjakov Nande, **Po svetu naokrog**. Zbirka potopisnih črtic. Zanimiv opis raznih tujih krajev in narodov vsega sveta. Knjiga bo dobro služila kot pripomoček pri učenju. Od 10. leta dalje.

Weiser Fr., **Vatonika**. V obliki povesti napisan življenjepi znamenitega indijskega poglavarja. Od 8. leta dalje.

Weiser Fr., **Najmlajši poročevalec**. Prevedel Joža Lovrenčič. Potovati in odkrivati nov svet je gotovo ena najbolj gorečih človeških želja. Zato mladina kar požira kakšnega Maya ali Verna, pa tudi starejši radi potujejo s pisateljevo fantazijo v neznane kraje. V to vrsto literature spada tudi tale knjiga. Mlad dečko potuje kot časnikar po svetu in pri tem spozna dva svetova: svet denarja in bogatašev in svet duha božjega. Lepo potopisno in vsebinsko bogato knjigo rada bere mladina pa tudi odrasli. Prevod je dober. Od 12. leta dalje.

Weiser Fr., **Luč z gora**. Prevedel Joža Jagodic. Knjiga si je med Slovenci pridobila že nešteto prijateljev, delo je bilo tudi dramatizirano. Vsebinsko bogato delo in

zanimivo pripovedovanje da knjigi ono veliko ceno, zaradi katere zasluži, da pride v sleherno mladinsko knjižnico. Prevod je dober. Od 12. leta dalje.

Wibmer-Pedit Fanny, **Štirje zvonarčki**. Prevedel I. Čampa. Zgodba štirih dečkov, štirih zvonarčkov, njih vesele in žalostne dogodivščine. Povest se vrši v tirolskih hribih, delo pa je ponašeno, da se ne čuti dosti tuje ozadje, v kolikor ni že ustanova zvonarčkova sama za nas tuja, ker pri nas teh ne poznamo. Jezik je dober. Od 10. leta dalje.

Winkler Venčeslav, **Hribčev Grelec**. Dobro pisana povest iz časa, ko je slovenski kmet zdihoval pod grajskim jarmom in so Turki divjali po naših krajih. Jezik in slog je dober. Od 10. leta dalje.

Zupanec Lojze, **Bili so trije velikani, Belokranjske pripovedke, Dedek povej**. Tri zbirke pravljic, povečini iz belokranjskega ali sploh dolenskega folklornega bogastva. Prijetno branje za naše male. Tudi jezik je dober. Od 8. leta dalje.

Behounek, **Brodolomci na ledeni plošči**. Kratak opis znane letalske nesreče. ki je nekaj let pred vojno zanimala ves svet. Opis je zanimiv in poučen. Prevod dober. Za mladino od 12. leta dalje.

Brežnik, **Junaki prekoceanskih poletov**. Knjiga bo zanimala odraslo sodobno mladino. Pripovedovanje je zanimivo. Od 12. leta dalje.

Bridges T. C., **Jetnik v gorah meseca**. Prevedel Anžič Anton. Povest spada med dobre potopisne ali pustolovske povesti, po katerih mladina hrepeni. Takih del v slovenski mladinski literaturi še vedno manjka, zato bo ta knjiga prav prišla vsem šolarskim knjižnicam. Prevod je dober. Za mladino od 12. leta dalje.

Cervantes, **Don Kišot iz Manče**. Prevedel Flere Pavel. Druga priredba tega svetovnoznane delu za našo mladino. (Prvega je oskrbel Nedeljko.) Prevod je dober. Od 12. leta dalje.

Claes Ernest, **Beloglavec**. Prevedel Silvester Škerlj. Zanimivo pisane dogodivščine malega flamskega dečka. Kažejo nam otročji svet z njegovih dobrih in slabih strani. Mladina pa tudi odrasli bodo knjigo radi in z zanimanjem brali. Od 12. leta dalje.

Godyn John, **Naseljenci, divjaki in otroci**. Prevedel Jerko Jermol. Zgodba dečka, ki se je rodil v Avstraliji kot sin belega naseljenca. Deček je zašel in prišel v roke poglavarja urojenca, ki pa je z dečkom lepo ravnal in ga pozdravil. Prijateljstvo med belim dečkom in otrokom urojeniškega poglavarja. Iz tega prijateljstva se razvije tudi prijateljstvo med odraslimi belci in domačini. Jezik ni najboljši v prevodu. Od 10. leta dalje.

Rotman, **Bratec in sestra**. Ljubka zgodba uboge deklice, ki jo je hudobna mačeha odpeljala in jo bratec išče po svetu. Njegove čudežne dogodivščine. Od 6. leta dalje.

Lapuh, **Črni svatje**. Eno redkih izvirnih slovenskih del, ki se bavi z življenjem živalskega sveta. Dejanje se vrši na planini Krmi, ki ji pravijo tudi gamsov hlev. V povesti nastopajo predvsem gamsi in ruševci, toda poleg njih pa so zastopani prav vsi prebivalci planinskega sveta tja do male planinske miške. Dejanje v povesti se drži najnovejših znanstvenih izsledkov iz živalskega življenja in pripovedovanja starih lovcev. Knjiga ima namen vzbuditi smučarjem in planincem ljubezen in spoštovanje do planinskega sveta. Pisana je prav zanimivo in obenem poučno. Jezik je lep. Krase jo lepe slike, posnete iz življenja v naših planinah.

Opomba: V raznih katalogih naših književnih izdanj najdemo med mladinsko knjigo navedene tudi tele knjige: Oskar Wilde: *Pravljice*, Wolker: *Pravljice*, Dominik Čebin: *Kako so se vrage ženili*. Te knjige nikakor ne spadajo v šolarske in mladinske knjižnice. Zavedati se moramo, da imamo tudi pravljice za odrasle, in da ne spada v mladinsko literaturo sleherna knjiga, ki nosi naslov *Pravljice*.

Cvetko Golar: Veseli svatje. — Z risbami opremil Božidar Jakac. Izdala Nova založba v Ljubljani. — L. 1942. Str. 62. — Cena 26 lir.

Pesnik Cvetko Golar je bil pred leti marljiv sotrudnik naših mladinskih listov. V njih je bila priobčena marsikaka njegova pesem, ki je bila sprejeta tudi v šolska berila in bo ostala v njih še naprej. Že to dokazuje, da zna Golar zadeti tudi strune, ki vodijo do otroških src, kar ni tako lahko.

Zbirka pesmi »Veseli svatje«, ki je izšla pred božičem, je gotovo najboljša knjiga pesmi za mladino v zadnjih letih. Kar zanima otroka, zna Golar tako nazorno in večkrat hudomušno povedati, da bo mladina to takoj sprejela za svoje. Motivi iz narave, zanimive zgodbe živalic in otroškega življenja, vse je podano tako prijetno in šaljivo kot si mladina to želi. Nekatere pesmi kar spominjajo na narodne motive (n. pr. na str. 37).

Tako neprisiljeno in nazorno zna malokdo govoriti otrokom kot Golar. Učiteljem, ki poučujejo v nižjih oddelkih, svetujem, da pri obravnavi vodá kar prebero na str. 31 »Kod potok hodi?«, pa bodo otroci več pridobili kot iz vseh po šolsko pisanih »nazornih nauk«.

Iz zbirke veje zdravje in veselje ter je v teh pesmih mnogo neprisiljenih vzgojnih momentov. Golarjevo izražanje je res pesniško, njegov jezik klen in zdrav.

Nekatere pravijo, da mladina pesmi ne bere rada. Pravilno bi morali reči, da slabih pesmi ne mara. A dajte ji »Cicibana«, Levstika, »Pod lipo« in »Vesele svate«, pa se boste prepričali o nasprotnem. Na to zbirko opozarjam poleg šolarskih knjižnic zlasti naše otroške vrtce, ker dobe v njej tako iskanih pesmi za dramatizacijo.

Tudi vnania oblika knjige je vzorna. Z mnogimi primernimi risbami jo je opremil Božidar Jakac in si ne moremo želeči boljše harmonije kot vlada tu med tekstom in risbami. Fr. L.

Tone Gaspari: Komedije. Z izvirnimi lesorezi inž. Otona Gasparija. Založila Ljudska knjigarna v Ljubljani 1942. Cena 30 lir.

Knjižica obsega deset mladinskih črtic: Na pot, Strah, Lišček, Gledališče, Birma, Kegljišče, Vojska, Komedije, Piva, Dečko. Vse te črtice so zajemljivo, otroškemu duhu primerno pisane. Jezik je lep, slog jassen in nazoren. Notranjcem bo ugajala menišovska, dialektika, ki izdaja pisatelja, da je iz tistih krajev doma. V teh črticah pove pisatelj

mladini marsikaj lepega in poučnega. Že v prvi črtici pravi (2), »da samo trpljenje človeka očisti in ga napravi dobrega«, kar je velika resnica. Potrjuje jo življenje samo in svetopisemske resnice. V črtici »Strah« pri-poveduje, kako so ga učili in odvadili strahu, kar bo vsem, ki bodo to brali, odprlo oči in dalo pogum, da se strahu ne bodo več bali. V črtici »Lišček« zajemljivo opisuje, kam privede mladino slaba družba. In tako je v vseh daljnjih črticah podan kak nauk mladini na prijeten in nevsiljiv način. V črtici »Birma«, ki je stvarno opisana tako kot se v prav mnogih primerih dejansko vrši, pogašamo religioznosti, ki bi jo pisatelj prav lahko izluščil z nekaj vrsticami. Ko se bo pisatelj še v tem pogledu dvignil nekoliko višje k Luči, tedaj bomo njegova dela še z večjim veseljem priporočali mladini, in to ne samo zaradi izbornega jezika, poznanja otroške duše, temveč tudi zaradi velike vzgojne vrednosti, ki nam jo lahko nudi tak pisatelj, kakršnega se je že pokazal gospod T. Gaspari. Umetnik je pa tudi njegov nečak g. inž. Oton Gaspari, kakor kažejo njegovi lesorezi. Vsem šolam, posebno tam po Notranjskem, knjigo prav toplo priporočamo. S.

Misijonar Jernej Mózgan, življenjepis, priredil Fr. Kotnik. Založila družba sv. Mohorja v Ljubljani, tiskala Zadružna tiskarna v Ljubljani. Cena lir 7 in 13. V 9 poglavjih nam je opisal g. pisatelj življenje in delovanje rojaka Jerneja Mózgana. V kratki brošuri nam je podal vse bistveno: življenje, mišljenje, delo in smrt. Potrudil se je, da je zbral razkrojeno snov v lepo zaokroženo enotno delce (knjižico), ki ni veliko po obsegu, pač pa je snovno zelo poučno. Pokazal nam je slovenskega misijonarja, kako se je šolal, kako je potoval v afriški misijon, kako goreče je delal v misijonu in kako je nazadnje umrl. Majhen je naš narod, zato moramo biti pisateljem tem bolj hvaležni, da nam odkrivajo može z velikimi ideali in žrtvami za druge. Eden izmed takih mož je bil tudi Jernej Mózgan. Bil je sin ubogih staršev. Studiral je s podporami in z lastnim trudom, imajoč pred seboj le en cilj: postati misijonar! Cilj je dosegel. S Knobleharjem se je odpeljal misijonarit v Afriko. Iz njegovih pisem, ki jih je pošiljal med drugim tudi našemu vzorniku A. M. Slomšku, odseva njegovo misijonsko in drugo kulturno delo. Poleg narodopisja omenja v pismih tudi živalstvo, rastlinstvo — sploh misli na vse, kar bi utegnilo zanimati evropske ljudi. Knjižico je vredno brati, zato jo priporočamo. S.

Poročilo urednika »Vrtca« je bilo kaj poučno. Med drugim je izvajal: Da je mladinski list važen činitelj pri oblikovanju otroške duše, je jasno. Dobra pisana beseda se mu zdi kot blagodejna toplota sonca, ki vzbuja v rastlinah moč k rasti in cvetju, da rodi žlahten sad. O obratnem primeru pa je neprimerno čtivo za mladino strupena slana, ki uniči vso plemenito rast. O tem smo si menda edini vsi. Pravi vzgojitelji so si edini tudi v tem, da so dobre knjige otrokom najljubši in najboljši tovariši in varuhi v prostem času in da šola ni izvršila svoje naloge, ako ni znala vzbuditi v mladini ljubezni do branja in do lepe knjige. V nadaljnjih izvajanjih je razpravljal o uredniških težavah, ki jih povzroča čas. Poverjeniki po posameznih šolah spolnjujejo svojo pedagoško dolžnost, na žalost pa se dobe tudi šole, na katerih ni mogoče dobiti agilnega poverjenika ali poverjenice. So učitelji, ki naj bi oblikovali duše — pa je sami nimajo! Sledila so še druga poročila, tako o podpornem skladu, ki bo kmalu prenehal, kakor je že zdavnaj prenehal tiskovni. — Poročilo predsednika razsodišča je bilo negativno, odpadla so tudi poročila posameznih podružnic. Poročila odsekov so zajeta v poročilih predsednika in urednikov, le tovariš predsednik šolskega odseka nam je bolj podrobno pokazal to delo, kar se je vzelo z zadovoljstvom na znanje.

== **Ljudska tiskarna v Ljubljani**

Najmodernejše urejen grafični zavod
Kamnotisk — Offsettisk — Bakrotisk — Klišarna
Kvalitativni izdelki v tiskarni in **knjigoveznici**

== **Ljudska knjigarna v Ljubljani**

Založba šolskih in drugih knjig
Zaloga domačega in tujezemskega dobrega tiska

Podružnica „Ničman“ v Ljubljani: Bogata zaloga devocijonalij, knjig, šolskih
in pisarniških stvari

LJUDSKA POSOJILNICA V LJUBLJANI

ZADRUGA Z NEOMEJENIM JAMSTVOM

sprejema hranilne vloge
v vsaki višini in jih naj-
ugodnejše obrestuje,
daje posojila na vknjiž-
bo in proti poroštvu

★

v lastni palači v Ljubljani, Miklošičeva c. 6
nasproti hotelu Union

**Posojilnica je bila
ustanovljena l. 1895**

Mestna hranilnica ljubljska

izplačuje »A vista vloge« vsak čas,
»navadne« in »vezane« po uredbi

P U P I L A R N O V A R N A !

Sodnodepozitni oddelek, hranilniki, te-
koči račun. Za vse vloge in obveze jamči

Mestna občina ljubljanska